

ఓమ్

శివాయనమ

బిల్లపల్గునీయము

(నాటకము)

2712/ROP

8215
ROP

రచయిత

కట్టి భీమలింగాచారి

ప్రథమ మద్రాసు
఑క్టోబరు 19౫8

ACCNO 5.47

పట్టాభిరామా డ్రెస్,
ఏలూరు

2012/ROP

ర ప య తి
కృత్తి భీమలింగాచారి

పీ రి క

ప మేర్వరుండగు పుని పంచవింశతిలీలలలోఁ బాండవమధ్యముఁ
జేయిన వార్ధునిఁ బాశుపతాస్త్ర ప్రదానమునఁ గృతార్ధునిఁగావించు సందర్భ
ముగ — దేవదేవుఁడు వహించిన కరాతవేషధారణము పదియేనవ లీలగా
సకత వెలయఁ గిరాతావతార । మెసఁగఁదాల్చుడు పదియేనవలీల యని
ప డకారాధ్య చరిత్రమున వాదప్రకరణములోఁ బాలకురికి సోమనాథ
మహాకవి ప్రశంసించియున్నాఁడు ఇందుఁ గూర్చిన కథ మహాధారతమున
వన పర్వములో వర్ణింపఁబడియున్నది దీని ననుసంధించియే గీర్వాణభాషలో
భారతేరర్థ గౌరవ మ్మను ప్రఖ్యాతికిఁ దానమయిన కిరాతార్ధునీయ
నామ మహాకావ్యమును ధారవి మహాకవి రచించియున్నాఁడు శ్రీనాథ
కవినార్వభౌముఁ డాంధ్రభాషలో రచించిన హరవిలాస ప్రబంధమునఁ
గూడ నందు వర్ణితమయిన యీశ్వర విలాసములలో నొకటిగా నిది
గ్రహింపఁబడినది ఈ కథను దెలుంగుబాసలో దృశ్యరూపకముగఁ బరిచయించు
కవికృత్యములలోఁ జిరంజీవి కట్టి భీమలింగాచారిగారు రచించిన యీ
భిల్లఘ్ననీయ మే వ్రాథమికము ప్రధానము నయియుండునని సంభావించు
చున్నాను

శ్రీకాకుళం జిల్లా నరసన్నపేట వ్యాస్తవ్యుఁడు విశ్వబ్రాహ్మణ
కులీనుఁడు నయిన యీ కవి బ్రాహ్మదత్త వరప్రసాదుఁడు, ఉరు ప్రజ్ఞా
విశేషోదయాఽజిష్టాస్వాంతుఁడు ఈశ్వరార్చన కళాశీలుఁడు నగు
శ్రీనాథ మహాకవివలెనే చిన్నారి పొన్నారి చిటుతకూకటి” నాఁటి
నుండి స్వాదయ హృదయంగమమగు కవితకూర్పనేర్చిన ప్రతిభావంతుఁడు
శ్రీ మత్కామాక్షీ కృపాకటాక్షులబ్ధ సహజ కవితా విలాస’ అని కవి
యీ రూపకముయొక్క గద్యలోఁగూర్చికొనిన విశేషణ మీతని యెడ

యధార్థము నన్వర్థము కౌడగునని యింతకు మున్ను ప్రకటితములయిన
బసవ కళ్యాణాదిక కృతులే సమర్థంపఁగలవని తలంతును కవితాపథమున
నీతఁడు శ్రీ నాగుని యడుగు జాడలలోనె నడువ గమకించుట గమనార్హము

ప్రకృత రూపకము ఏ కవి తన యిరువది రెండవయేట రచించినట్లు
నదీ నూత్రధారుల సంభాషణమువలన వ్యక్తమగుచున్నది నామకాంతంహి
నాహిల్య మ్మనునది పెద్దల యాధాణకము కాని సహజ ప్రతిభాశాఙ్గలగు
నిట్టి బాల యువ కవుల రూపకరచనము లీ యార్యోక్తికి నపవాదములు
(Exceptions) కౌగలవనియే నా విశ్వాసము ఈ నాటక రచనమునఁ
గవి కొంతవఱకు సంస్కృత దశరూపక లక్షణములను మఱికొంతవఱకు
అంక రంగ విభజనాదికములలో ఆంగ్ల నాటక లక్షణములను నాలంబించి
నట్లు కనిపించుచున్నది మూలకథకుఁ గవి యందంద సముచితములయిన
మార్పు లొనర్చియుండుట ముదావహము దివ్యాత్ర ప్రాప్తికయి
యర్జునునిఁ దపశ్చరణమునకయి నియోగించుటకయిన యుద్బోధము ధర్మజు
నకుఁ గృష్ణ ద్వైపాయన మునివరునివలనఁ గావింపఁబడినట్లు మూల
మంగుండ నది శ్రీకృష్ణ భగవానుని వలననే యుపక్రమింపఁజేసె యంగుకుఁ
దగిన సన్నివేశమును బ్రథమాంకముననె పొండవేయుల యన్యోన్య
సంభాషణములలో సముచితరీతిని గవి కల్పించి యుండుట ప్రశంసనీయము
నాటకమాద్యంతము సరస మనోహర లలితఁచనా విన్యాసములతో విభాసిత
మయి హృద్యములగు గద్య పద్యములతోఁ బారకులకు శ్రవ్యరూపమునఁ
గూడ నాహ్లాదకరము కౌజాలి యున్నది పాత్ర పోషణమా యా పాత్రల
పరస్పర సంభాషణ కలనఁ జక్కఁగా నిర్వహింపఁబడినది కవిపూర్వ
కృతులతో పాటి రూపక కృతిగూడఁ దేజస్వంతమగు భావ్యభ్యుదయముతో
నీ తఁడితోధిక సరస రచనముల ముందింకను వెలయింపఁ గల్గు ననుటకు
నూచకమగు చున్నది తినఁబోవు పదార్థముల రుచిని మంగ గానెంచి
చూపుట నాయధిమతిముగాదు ఇందలి గుణగ్రహణమునకు విచక్షణలగు
పారకోత్తములే ప్రమాణము

సహజ సరస కవితా విలాస విభాసయగు నిట్టి కవి జీవికకై జీవ
 రసమ్ములింకించు రివెన్యూ డిపారుమెంటులో తాలూకా కచేరీ గుమస్తాగాఁ
 గుదిరియుండుట హతవిధి విచిత్ర విధానములలో నొకటిగా గణింపనయి
 యున్నది నేను గూడ నీతనివలెనే యిట్టి కొలువుననే కుదిరి చిరకాల
 మందే జీవనము గడవనవాడను మా యిరువురఁగల సమానధర్మ
 మి యే దానిని బురస్కరించికొని యే కవియుఁ దన్నిత్రులు నేతత్పరికా
 రచనకయి వరణమొనర్చి నన్నాడేంచి యుండరని తలంతును ఇంతకు
 మించి యిందుకయి వాస్తవమైన యహత నాగులేకు నేనెట్టి రూపము
 రచియించిన వాడఁగాను

రివెన్యూ కొలువు నందలి పరిశ్రమ పరితాపాగ్నుల మూలమున
 చిక్కి వి కుమారుని లలిత కవితామృతధార లింకిపోకుండ మిత్రవర్యుల
 యాదరణ ప్రోత్సాహములనయము వలయుదోహద మొసంగి, తద్రక్ష
 కములయి వర్ధిల్లుచుండు గావుతమని యర్థించుచు జగజ్జనని శ్రీకామాక్షీ
 మహాదేవి సర్వదా నిజ కృపాతామృతధారలఁ గురింప కవికి దీర్ఘాయు
 రారోగ్య సౌభాగ్యాభ్యుదయము లొసంగిమనుచుఁ గావు తమని ప్రార్థించు
 చున్నాను

కా కి నా డ }
 23—7—58 }
 (విమర్శ కాగ్రేసర ఐతిహాసక సామ్రాజాది బిరుద విభ్రాజితులు)

ఇట్లు
 భక్తజనవిముఢ విధేయుఁడు
 సం॥ బండారు తమ్మయ్య

శ్రీ శివాయ గురవేనమ

ఆ శ్రీ ర్వా ద ము

శ్రీ వర్ధమాన చంద్రుల కట్టి భీమలింగాచారిగారు
రచించిన బిల్లఫల్గుసీయమన దృశ్యకావ్యము సత్యానంద
మున జదివితని కథ శివుడు పార్థునకు బాశుపతాస్త్ర మిచ్చు
టకుముందు కిరాతవేషమునవచ్చి యర్జును ధైర్య సాహస
ముల బరిక్షించుటయు పార్థుడు దేవలోకమునకెగి యింద్రు
నానతిని నివాతకవచాది రక్కసుల నక్కడించుటయు దేవత
లచే నస్త్రాంబులు వడయటయును జనసామాన్యమునకు బరి
చితములే ఐనను ఈకృతియందు వింతచెలుపును సంపా
దించినది పద్యములు చిక్కని పదబంధము, ధారాశమైన
శైలియు గలిగి సెలయేటి జారువలె జాల వారు చున్నవి
సంభాషణ సందర్భమున మాలలుపొందిక గలిగి ముచ్చట
గొలుపు చున్నవి చతుర్థాంకము మొదటనున్న విష్కంభము
చతుర్థాంక ద్వితీయ రంగమునకు ముందు చేర్చిన మిక్కిలి
యచితముగా నుండు ఊర్వశీ శాపవృత్తాంతము వాశు
పతాస్త్ర ప్రాప్తిలోగాని, ఇతరాస్త్ర లాభములలోగాని
యుపరింపక కామ్యక వనముననున్న పాండవులకు తద్వృ
త్తాంత పరిజ్ఞానమునకు మాత్రమే యుపకరించుచున్నది
విష్కంభానంతరమందు రంగము మననాటక లక్షణముల
ననుసరించి యంతర్నాటికగా గాదగును

విమర్శ కాగ్రేసరులు శ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారు
పీరికొనెల్ల విషయములును చర్చించి యుండగా నింకను

నేను చెప్పవలసిన దేమిగలదు సర్వధా వారి యభిప్రాయముతో నెకీభవించుచు నీ సహజకవియింకను నిట్టి కృతులను రచించి బాషాసేవ సేయునట్లు ఆకామాక్షిదేవి యనుగ్రహించును గాత

నరసన్నపేట, }
6-10-58 } ^{ఇట్లు} కవివాదరేఖపు
కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రి

ప్ర శం సా ప త్ర ము

మిత్రతుల్యులగు శ్రీ కట్టి భీమలింగాచారిగారికి

ఆర్యా !

మీ భిల్లఫల్గునీయ నాటకము నటనటఁ జూచితిని నాటకమునకుఁ బ్రత్యక్షముగ సంబంధించిన కథా భాగము తృతీయాంకాంతర్గతమే యయ్యు నైదంకముల నాటకముగ రచింప ననువగు పూర్వాపర సన్నివేశములఁ గూర్చు కొనుటలో మీయత్నము బాగుగనే యున్నది సరస రసోచితగా సంభాషణలు గల్గి పూర్వనాటకరచనామార్గానుసారియైన యీ మా కృతి

“మిత్ర సంఘముమెచ్చ చిత్ర పద్యములతో”
”

నన్న పద్యమునఁ బ్రకటితమైన మీ కవితా సామర్థ్యమును

సర్వధా ధృవపటచుచున్నది వ్యావహారిక భాషకును,
 ఏకాంకి కాది సంక్షిప్త రచనలకును నాదరణగల నేటి కాల
 మున గ్రాంథిక భాషలో నైదంకముల నాటకమును రచింపఁ
 బూనిన మీ పూనిక ప్రశంసాపాత్రము నాటకోచిత కథా
 వస్తుగహణమునను నిదియాకర్షకమే యగుచున్నది అలం
 కారవ్యాకరణాది శాస్త్రపరీక్షకుఁ గవితా కన్యను నిలువఁ
 బెట్టుట యాచవమహావాతకముగ నెన్నఁబడు నీ దినములలో
 నవ్యానికి సంబంధించిన విషయములఁ దడవ నా కభిమతము
 కాదు అట్టియవసరము లేకుండగనే చాలవఱకు రచింపఁ
 జాలిన మీబోంట్లయెడ నిట్టి శంకలకుఁదావుండదు సర్వధా
 యీ మీకృతి యాంధ్రనాటక వాఙ్మయమునఁదగు స్థాన
 మాక్రమించి మీప్రయత్నమును సార్థక మొనర్చుగాత మని
 హృదయపూర్వకముగఁ గాంక్షించుచున్నాఁడను

ఇటు

భవదీయ శ్రేయోభిలాష

సం॥ బి వి సూర్యనారాయణ M A

బాషాప్రవీణ

పల్లాకిమిడి కళాశాలాంధ్రోపన్యాసకులు

సదాశయము

ఉ హృద్యము, సర్వమాన్య రసిక కేనసమిద్ధవిశాలబుద్ధి సం
వేద్యము, సద్గురూక్తపద శ్రీ వీక్షణ గమ్యకవిత్వతత్త్వసం
పాద్యముదార ధీరత చరమత్కృతసత్కృత గద్యపద్యసం
పద్య మహా ! భవద్విమలశ్రవాజ్ఞయ మార్యసమీడ్య
సత్కవీ !

కం ఇల్లు చతుర్దశభువనం

బిల్లాలు పరాద్యశక్తి శ్రీ పృథుమహిమా సం

పల్లలితుఁడుకృతక

భిల్లుఁడు నినుఁబ్రోచుఁగాతఁబ్రేమన్సుమతీ

వ లూ రు }
1-5-57 }

ఇట్లు,
చిదానందలహరీ, రసకోల్లాసాదిక గ్రంథకర్త
అద్దేపల్లి కుటుంబరావు

అభిప్రాయము

- చ సరళసమంజనాతి మృదు శ శబ్దపరితముఁబ్రస్ఫుటార్థ బం
ధురమనవద్యహృద్యగుఁ శ తౌషితమైతగు బిల్లఫల్లునీ
యరుచిరనాటకోత్తమమునాన్యలుమెచ్చరచించితౌరసు
స్థిరముగ వీమలింగకవి శ శేఖర సద్ధిషణాదురంధరా !
- చ మనమిలరించె నీకవిత శ మంజుల కల్ప సుమాసవంబు నా
నినగతిఁదావి చందనముననిండనలందినమాడ్కిఁగప్రముం
చిన విడె మబ్బుపోలికను శ జెప్పెడిదేమిఁక నీకు నీవెగా
కెనయగు వారలెవ్వరు మనహిస్థలి నిప్పటిసత్కవీశ్వరుల్

ఇట్లు

భవదీయవిక్రతుఁడు

నాపేటి సూరిలింగము దేవరకవి

తిలారు

కృతి సమర్పణము

శా శ్రీ పట్నాయక వంశవార్ధి విధుఁడై
శీతాంశురమ్యాస్యఁడై
పాపారాయకుమారుఁడై గుణినుత
వ్యాపారుఁడై భూమిపై
నేపుంగాంచి విలాసియై దివములో
నింపొందు సంగాతికిన్
బాపద్వేషికి రామరావునకు శుం
భ్రతేమనర్పించెదన్

ఇట్లు,
గ్రంథకర్త

మ న వి

నేనీ నాటకమును సుమారు పదివత్సరముల క్రిందట నాయులువదిరెండవయేట నాటకప్రదర్శనాభిలాషులగు మిత్ర వర్ముల ప్రోత్సాహమున వ్రాసియుంటిని తదుపరి జీవనాధారమునకై నేను రిపెన్యూ డిపార్టుమెంటు లో గుమాస్తాగాఁజేరి గ్రామాంతరముల వసింపవలసివచ్చుటచేతను, ప్రోత్సాహకులగు మిత్రులుగూడ జివికకై తలయొకదారి బట్టుటచేతను నీ నాటక మింతవఱకుఁ బ్రదర్శింపఁబడుటకుఁగాని ముద్రింపఁబడుటకుఁగాని నోచుకొనలేదు గతించిన పదివత్సరములలో నీప్రతియొకటి నాయొద్ద నున్నదనువిషయమునుగూడ మఱచి నా యుద్యోగ నిర్వహణ విధులలోనే మునిగి కాలము గడపుచుంటిని ఇట్లుండఁ బ్రస్తుతము నేను పనిచేయుచున్న పాతపట్నం తాలూకాకచేరీలోఁ బ్రస్తావికముగా నా రచనల ప్రసక్తిరాఁగా నముద్రితమగు నాటక మొకటి నాయొద్దనున్న దను విషయము జ్ఞప్తికివచ్చినది నెనప్పుడా విషయమును బ్రకటింపఁగా నప్పటికి పాతపట్నం అస్టెంటు మేనేజరుగా నున్న శ్రీ కొల్లూరు వేంకటేశ్వరులుగారును, అప్పటి మైనరు యిరిగేషన్ వోవర్సియరుగారైన శ్రీ T రామా రావుగారును పర్యాలోచించుకొని యీ నాటక ముద్రణ మునకుఁ దప్పక ప్రయత్నించెదమని వాగ్దానమొసంగి తొలు దొ ల వారే వారికిదోచిన ధనసహాయమును వెంటనేకావించి

మఱియు వారికనుకూలురగు వారిచే నింకఁ గొంతధనము
 నిప్పించిరి ఇంక నీనాటకమునెట్లైన ముద్రింపించఁగల్గుదునను
 విశ్వాసము నాలో జనింప నేనును గొంత ప్రయత్నించి
 యప్పటికి డిప్యూటీ పంచాయితీ ఆఫీసరుగానున్న శ్రీ K
 అప్పారావుగారిద్వారా కొంతపైకము సంపాదించఁ గల్గితిని
 ఇట్లు కొంతధనమును సేకరించి యింతద్రవ్యము లభించిన
 దనియు దీనితో గ్రంథముద్రణము పూర్తియగునాయనియు
 ఏలూరులోనున్న నా జనకవత్సపాదులగు బ్రహ్మశ్రీ కట్టి
 గంగరాజుగారికొక లేఖవ్రాయఁగా వారు వెంటనే లభించిన
 ద్రవ్యమును బుస్తకమును బంపమనియు మిగిలినది మేము
 పూర్తిచేయుదుమనియుఁ బ్రత్యుత్తరమొసంగినారు నేనును
 పరమానంద భరితుఁడనై లబ్ధద్రవ్యమును బుస్తకమును
 బంపఁగా నేఁటికీరూపమున నీ గ్రంథము వెలువడినది ఈ
 గ్రంథముద్రణమునకుఁ దోడ్పడిన మహోదారులందఱకును
 గృతజ్ఞతాపూర్వకవందనము లర్పించుచున్నాఁడను అతి
 బాల్యమున శాస్త్రజ్ఞాన మిసుమంతయులేని వయసులో
 రచింపఁబడిన దగుట యిందనేక దోషములుండవచ్చును
 వానినెల్ల సహృదంబునసైఁచి యిందున్న సుగుణములనే
 గ్రహింప సహృదయులగు విద్యజ్ఞనంబులను వేఁడుచున్నాను

ఈరూపకము నత్యంతాదరముతోఁ బరిశీలించి వాత్స
 ల్యముతోఁ దమతమ యభిప్రాయాదుల నొసంగిన శ్రీ అద్దే
 పల్లి కుటుంబరావుగారికిని, ఏలూరు కళాశాలాంధ్రోపన్యా

సకులగు శ్రీ పండితారాధ్యుల చినవీరేశలింగము (B A Honrs)
 గారికిని, పల్లాకిమిడి కళాశాలాంధ్రోపన్యాసకులగు శ్రీ B V
 సూర్యనారాయణ (M A) గారికిని, శ్రీ సోపేటి సూరి
 లింగముదేవరగారికిని కృతజ్ఞతాపూర్వక వందనశతంబు
 లర్పించుచున్నాడను

ముఖ్యముగా నీ గ్రంథము నామూలాగ్రముగఁ బరి
 శీలించి నిర్హేతుక ప్రేమతో పరిష్కరించి యమూల్యమగు
 పీఠికసీగ్రంథముఖాలంకారముగ నొనర్చిన “విమర్శకాగ్రేసర,
 ధర్మభూషణ, శివశరణ, ఐతిహాసికసమ్రాట్” ద్యనేక బిరు
 దాభిశోభతులగు శివశ్రీ బండారు తమ్మయ్యగారికిని, తమ
 ప్రేమపూరితాశీర్వాదము నొసంగిన మద్దురువరేణ్యులు
 పండిత ప్రకాండులునగు శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తి శాస్త్రిగారి
 కిని ప్రత్యేక భక్తిపూర్వక వందనశతసహస్రంబు లర్పించు
 చున్నాడను

కల చెల్లదె వచింప నా మే

నల్లుని సోపంటివంశ్యున స్మృతకృతి ము

ద్రోల్లసనచిత్తుఁ గవితో

ద్యల్లాలసుఁ జంద్రశేఖరాచార్యునిటన్

వాతపటం, }
 8-10-58 }

ఇట్లు
 విబుధసుకవిజన విధేయుఁడు

కట్టి భీమలింగాచారి

గ్రంథకర్త

మ॥ పరమోదారగుఁడ ప్రకాశితమన పంకేజులుద్యత్కళా
దరణోపార్జిత సద్యశస్కులురు విద్యావైభవోపేతులీ
సరసుల్ వీరలనెల్ల నిర్భగకృపాసంపూర్ణుడద్రీంద్రజా
వరుడ్రశాంతమొసంగుఁగాక వివిధైశ్వర్యాయురారోగ్య
ముల్.

ఇట్లు
కట్టి భీమలింగాచారి
గ్రంథకర్త

పాత్రలు

పురుషభూమికలు

పంచపాండవులు

శ్రీకృష్ణుడు

వ్యాసుడు

మాయాముని (దేవేంద్రుడు)

దేవేంద్రుడు

శంకరుడు

కిరాతుడు

ప్రమథులు (ఇరువురు లేక మువ్వురు)

మాతలి

బృహస్పతి

రోమశుడు

దిక్పాలురు (ఏడుగురు)

పాండరాజు

స్త్రీ భూమికలు

ద్రౌపది

పార్వతి

కిరాతి

ఊర్వశి

అప్సరసలు (రంభాదులు ముగ్గురు)

ఓమ్

భిల్ల ఫల్గునీయము

(నాటకము)

(నాం ది)

శా శ్రీసంవారఁగ సర్ధదేహమది రాక్షింగాంచి దేవీ ! నినున్
మోసం దేమియుఁజేయ భిల్లివగుమా శ భూర్యాహ
వాలోకనో

ల్లాసం జేసెదనంచుఁ బాశుపతభ శ ల్లావా ప్తిమై ఫల్గునున్
వాసం వ్రొచెడుభిల్లమూర్తి కరుణా శ పాదోధి
మిమ్మొముతన్

(ఘండ్యంతమున గీతీచూత్రధారు)

సూ —నటీవ శీ! నేఁడీ పౌర మహాశయులు మనల నొక్క
రసవన్నాటకంబుఁ బ్రదర్శింప నాజ్ఞాపించి యున్నారు
ఎద్దానినాడి యీరసికజనాకీర్ణ సభారంజనముగావింపఁ
గలము

న —ఆర్యా ! సర్వనాటకాలంకార వారంగతులగు మీ రిట్లా
లోచించుటం జూడ సర్వజ్ఞుండగు శంకరుండు భిల్లుఁడై
పల్గునుబె హుసారపరీక్ష సేయఁబూనినట్లున్నదే కాని
నిక్కంబుగా మీరెఱుంగరే ?

సూ — మేలుమేలు నటీమణీ ! యీ యుపమానముచే

జక్కని నాటకంబొందు స్ఫురింపఁ జేసితివి

న — ఏమది మహాశయా ?

సూ — అది భిల్ల ఫల్గునీయము

న — ఏమీ భిల్ల ఫల్గునీయ మననొర నాటకముగూడ రచింపఁ బడెదా ? ఎవరు రచించిరి ?

సూ — ఆ నాటకంబునే యెఱుంగవా ? అట్టైన వినుము

నీ మిత్రసంఘము మెచ్చఁగ జిత్రపద్యములతో

ఘటియించె శర్వన శ త్కృతనూలఁ

జౌరవర్గము హేమ శ పదకంబు నర్పింప

వాసె భార్గవవీర శ వరు చరిత్ర

సత్కపీశులు సంత శ సమున సంభావింప

బసవ కల్యాణ కా శ వ్యమును గూర్చె

రసకవర్మల చిత్త శ రంగంబు లలరింప

నీ నాటకంబు సం శ ధాన పఱచె

గీ నిలువదియు రెండునెండ్ల వాఁ శ డిందు వదన

కట్టి వంశామృతాబ్ధి రా శ కా విధుండు

భీమ లింగాఖ్యుడతఁడు సం శ విత్త శ శస్త్ర

సుకవ పండితసేవన శ ప్రకట బుద్ధి

న — అట్టైన నీక నాలసింపనేల ?

సూ — ఏమియులెదు వాత్రల సద్ధపఱుపవలయును పదిపద

(నిక్రమింతురు)

ప్రథమాంకము

(ద్రౌపదీ సహిత పాండవులు)

ధర్మ - ప్రియులారా! నేటికెట్లో యొక వత్సరంబు సుఖముగా గడచినది సాజ్జాతవాసంబుఁగా నింకఁబండ్రేంజేండ్లు గడపవలసి యున్నది అయ్యదియు మన శ్రీకృష్ణ భగవానుని దయచే సుకరంబుఁగా గడపఁగలము రండు రండీద్వైత వనంబు నెద్దియే నొక్క రమ్య ప్రదేశంబున విశ్రమింతము (అటునిటు చూచి) ఆహా యీ ప్రదేశమెంత రమ్యముగా నున్నది పరిపక్వఫలసమేత చూతాదిభూజాతంబులు, సంఘల్ల పుష్పమరందసక్త లతాజాతంబులు, సరస్స రోజన్మత్యానందమిళింగసంగీతంబులు మన పారవశ్యంబుఁగూర్చుచున్నయవి తమ్ములారా! ఈ వత్సరంబునకిందు విశ్రమింప నామనం బిచ్చగించుచున్నయది మీ కిది సమ్మతమే

భీ - అగ్రజా! మీ యాశయమే మా యాశయము తప్పక యిందే విశ్రమింతము తమ్ములారా! రండు మనము పోయి కుటీర నిర్మాణ కార్యంబునఁ బాల్గొందము

అర్జు - అట్లే నడుపుడు

లండలు - నాడరా ! మూరి వోచ్చట కే యంకు డు

ధర్మ - శీఘ్రముగా నొనర్చు ను

(నీహానము అప్రకృమింపడు)

ధర్మ - దేవి ! వాంచా రాజపుత్రీ ! ఈ ప్రదేశమెంతయు
రమణీయకముగా నున్నదికదా !

చ కల లకంఠకంఠవర శ గానరవ ప్రతిశబ్ది తాటవీ
కలలముల్మమనొచ్చిపరి శ కల్పిత దు ఖము

దూలఁజేయఁగా

లిరి సరోజపంజరము శ రంద సుగంధవిగుంబితానిలా
వలులు పథాటనశ్రమము శ వాష గ నీస్థలమింపు నింపదె

మఱియు ననేక పరిచాకాసేవ్యమానమహాంత పుర
సంచారిశవగు నీకు

నీ తే టి యంటునఁగుంది శ తెమలునీసుమరాజు

కోమలావలశిష్యుఁ శ గూర్చుఁగాక

తాగునంతనె చిందు శ తమ్మితేనియఁ గ్రోలి

భవ్యంబుగానభుల్ శ పాడు గాక

పొలయు నంతనెహాయి శ పులకించు నీగాలి

విలసల్లు సురటియై శ వీచుఁగాక

విన మనంబు కరంగు శ వేడుక పల్కుల

నీశుకాదులు ప్రోత్సా శ హించుఁగాక

3 దిన జనతాశరణ్య యీ శ కాననేంది
రామత్సల్యై ముఖ్యాళి శ యై మనమ్ము
రంజల గఁ జేయుఁగాక యో శ మంజులాస్య
మోహనాంత పురావాస శ ముదిమగుచ్చి

కావున నంత ఎరసౌఖ్యంబుగా నిక్కనన వానంబుఁ
గఁగ విచారమ్ము దూరముసేయుము

ద్రా — ప్రాశ్నశ్చరా ! సమంతావనీపాలమకుటమిగిరి
తాంఘ్రముగు మీరే యీకరినోపలసంచారంబునకు
నొవ్వక మనోహర లతాలతాంతశోభాకలనంబున
కానందించు చుండ నాధానునారిణి నగు నాకానంద
మునకేమిరోపము ? అయిన నొక్కొక్కవేఁగ బూర్వ
ప్రస్తుత దశాసమీక్షణంబు సేసిన నామనంబు నిరయి
పోవుచుండు

ఉ ఈక్షణమాత్రముజ్జగముశ్చిట్టటుత్రిప్పఁగఁజాలుశౌర్యసం
దక్షులు వశ్యులై యనుఁగుఁ శ దమ్ములు నల్లురుగారవింప న
ర్వక్షీతిపాలకుఁగొలువ శ రాజ్యముసేసెడి మిమ్మునిప్పుడీ
రూక్షవనీ శిలాశయన శ రూఢులగాఁగని యోర్వశక్యమే?

ధర్మ — దేవీ ! సకలధర్మరహస్యజ్ఞు లౌకికవ్యావారపారీ
ణువు నగు నీ విట్లు పల్కందగ నే ? సర్వప్రసృఖం

బులు పురాకృతఫలప్రాప్తంబులనియు నవశ్యాను
బావ్యంబులనియు నెఱుంగవే? మనవలెనే పురాతన
మహారాజచంద్రు లెందఱో కాలవశంబున నిడుమలం
గుడువరే?

క నలదివయంతుల సీతా
జలజాక్షీ రఘువులను శ్లాఘించెడి యా
విల సత్కథాసమూహము
లిల నెఱుంగవే? బాగ్యహీనులె? యాధన్యుల్

ద్రా — అర్యా! శనిమా విష్ణుడై నలవహీపాలుండను,
జకు రాజ్ఞాధ్యుడై రఘురాముండును వనములకెఱ
వలసెంగాని మీవలె వంచితులు కాలేదుకదా!
మాయాద్యూతంబుఁగల్పించి సర్వస్వ మపహరించి
కట్టుపుట్టంబులతో మనల వెడలఁగొట్టు సుతునట్లే
చూచుచు మిన్నకుండిరే కాని, మామగారైన వలదని
వారించిరా

ధర్మ — బామినీ! ఒకరు వారింపలేదని దూఱనేల? అట్లొక
వేళ పెదతండ్రిగారు వారించియున్నను మన కసత్య
దోషంబు సంభవించి యుండదే?

ద్రా — నిర్భాయిక ద్యూతమైనచో నట్లేయగు మొదట
జూదమే మాయికమైనది గాన యట్టి దోషంబులేదని
తాను వారింపవలను గాదా? అయినను పుత్రిప్రో
త్సాహకుండగు నతఁడేల యెఱ్ఱునర్చు

మ సభలోఁబెద్దలుఁబిన్నలున్ సము విత శ స్థానంబులన్
 పౌరుషా
 రభటిన్ మీసలుఁదిప్పఁబొగ్గపవిదూ శ రప్రీడమిరొం
 దఁగా
 రభసవ్యాప్తు మత్కటీమలినవ శ స్త్రంబూడువేళన్ సభా
 ప్రభువుల్ నవ్వఁగనాలకించుటయెటల్ శ ప్రాప్తించు
 నాత్మేశ్వరా

(భీమాదులు ప్రవేశింతురు)

భీమ — ఓమానినీ మణీ! ఏటికిట్లు మాళిమాటికిఁ బౌరుష
 విహీనులని మాబాహుసారంబులెఱుంగనట్లెత్తిపొడిచె
 దవు?

శా చేతంబట్టి మదేభరాజశతమున్ శ శీర్యన్మహాంభోధర
 వ్రాతంబోయనమింటికిన్ విసరుదీశ్వరదాహువిక్రకాంతుఁడీ
 వాతూలాత్మజుఁడేటికిన్ వెఱచెనో శ పార్థాదియోధాగ్రవి
 ఖ్యాతుల్ దేనికిలోఁగిరోయెఱిఁగి యిరట్లాడంగ
 సంభావ్యమే?

ఈ పాండవేయుల క్రోధానలజ్వాలిక లేమాత్రమైనఁ
 బైకి పొంగియుండునెడల నాధార్తరాష్ట్రవంశారణ్యంబు
 సమూలంబుగా దగ్ధంబుగాకుండెడిదే పాండవేయులందఱు
 నేల?

ఉ సోదరునాజ్ఞ యింతయినశోప్పడియున్న నిమేషమాత్రమ
 న్నేమరబాహుదండసము శ దీర్ఘదావివిధప్రచాల నా

నాదితమారుతంచె పర సమపరా మహద్విశ్రావ వి
 చేదమొనర్చి దుష్టకుశుశ్శేరువంశమ హృంక్షనే?

ద్రా - ఏల యీ వృదా పకోక్షప్రలాపంబులు శార్య
 రూపంబు దాల్చినంగదా తత్త్వయోజనంబు

భీ - అన్నర్యా! పవిత్రక్షత్రయవంశసంజాతుమై బాహు
 బలప్రసద్ధులమై పరులచే పవర్షియింపదానిచే
 నాడ నూనినెంచి నెలయెల? ఇప్పటికైన నె
 ఁండు దాత్తప్రక్షకజంబుసముంబుగా బెకల్చి
 యలాతలంబెల్ల మీవాదాకాతంబు గావించెద

దర్మ - తమ్ముడా! బీమసేనా! నెవంతటినా మధ్యంబు
 కలవాడవే కాని

ధర్మపాశ నిబద్ధ సం శ దర్భ వశత
 బాహు శౌర్యంబు లవిబయ శ ల్పడంగ జన్నె
 కాలమిదిగాదు యుద్ధరం శ గమన కుటుక
 ఆవళకు శాంతిపూనుమో శ యనిలపుత్త్ర!

భీ - ఏమి శాంతి! క్షత్రియ కుమారులకు శాంతియా
 భూషణము

ధ - క్షత్రియకుమారులకుఁ వారుషంబే యలంకారమైనను
 నయ్యది ధార్మికమైననే గదా ప్రకాశించును

భీ - అట్లయినను మనమిప్పట్టున యుద్ధమునకై బయలు
 దేటుట ధర్మబద్ధమే కాఁగలదు

ధ - ఎట్లు కాఁగలదు?

శ్రీ — మనమిప్పటికిఁ బదుమూఁగు మాసంబులు వననాసంబుఁ
గిడవనారముగదా మన యొడంబడి యు బదు
మూఁడు వత్సరంబులేగదా సంవత్సర ప్రతినిధిగా
మాసంబు లెక్కించుట ధర్మశాస్త్రమర్మమే కద
ఇంకను సద్ధర్మమని సందేహింపనెల ?

అర్జు — అగ్రజా ! ఈ యనిల రమారు వాక్యంబులెంతయు
యుక్తయుక్తిముగా నున్నవి కాని సందేహింపనెల ?

శా దిక్కుల్ మ్రోయఁగనబ్బులేడు రభసో శ్ర దే ంబునం
బొంగఁగా

నక్కొరెవ్యునుదంచు తామలమణ శ హర్యాసనం
బూఁగఁగా

రిక్కల్ రాలఁగవేయు మాకదినజే శ రిన్ వైరివీరప్రజ
స్యక్కా రోజ్జ్వల గా గాసారవిభవశవ్యాపారి మేవారఁగన్

నకు — సోదరా ! నిశ్చయముగా యుద్ధసన్నద్ధులము గావలసి
నదే అన్యాయముగా మన కీ బాధలఁగల్పించిన
యద్దుర్మాత్ముల నింక పైఁపరాదు

నీ సకలావనీపాల శ సంఘసేవితుల నా

తతవనీ మృగనిషే శ వితులఁజేసె

మశిమయ ప్రాసాద శ మందిరావాసుల

ఘోరాటవీవాసి శ కులరుజేసె

తూలికా కయ్యా కు శతూహలాంగుల మహా

కరిన పాషాణ సం శ గతులఁజేసె

ఘననార కస్తూరి శ్రీ కాలిప్తగాత్రులఁ
బ్రకట భూరేణు లి శ్రీ ప్తకులఁజేసె

గీ నట్టి యీర్వాప్రపూర్ణ చి శ్రీ త్రాంబుజాతుఁ
బ్రళయకాలానలోగ్ర మా శ్రీ ర్గణ కదంబ
దారితాంగునిఁజేసి యు శ్రీ ద్దిండ పరిభ
వాగ్ని కీలలచే దహిం శ్రీ పంగవలయు

సహ - అంతియగాదు సహాదరులారా !

గీ పృథుల బాహు మహాధామ శ్రీ భీము భీము
సలిలము లయందుఁ దొచిన శ్రీ పలమనంగ
దుష్టుదుర్యోధనాఖ్యకుఁ శ్రీ దొయమధ్య
బాధితాంగునిఁగా నొన శ్రీ ర్పంగవలయు

దా) - ప్రాణేశులారా ! ఎవరికిఁ దొచినట్లు వారాడిరేగాని
నా సమయంబు నెవ్వరు గుర్తింపరైతిరే

భీ - బామినీమహా ! ఆనాఁటి సభామధ్య కృతప్రతిజ్ఞ నేను
మఱవలేదుసుమా

మ అలదుర్యోధనుడెందొడల్ విఱచినిర్యద్రక్తధారాసమా
కలనక్లిన్న శిరోజపాశఁగ నినుం శ్రీ గావించినీమాటయున్
ఫలితంబుంబొనరించువాడ రమణి శ్రీ ప్రాప్లుర
చింతామహా

కులిత స్వాంతము పల్లవింపనికపైఁ శ్రీ గుండంగనీకేటికిన్

ధర్మ - తమ్ములారా ! ఎందుకీయసమయ కౌదాలాపంబులు.

ఉ ధర్మవిమూరచిత్తులకుఁ శ దార్కొనఁ బోవుజ
యేందిరాసతీ

నర్మవచోవిలాసముల శ నన్ విననయ్యెడిఁగాన మిర్మయ
గర్మసమర్థనీయగుణ శ శౌరవమాదటఁబూని దుర్యశ
కర్మము సేయఁగాఁదగునె శ కాలమురావలదే ?
జయా ప్తికిన్

అర్జు — అన్నయ్యా ! సకలధర్మ స్వరూపులరగు మీ మాట
కెదురాడ నోపంగాని—

చ జయమునకేమిశంక పృథు శ శౌర్యయుతావరజవ్రజంబుని
రభయముగ శత్రులన్ శమనశ్పట్టణపాంధులఁజేయనేర్వ న
వ్యయవచన ప్రభ వుఁడగుశ్శవారిజనాభుఁడువత్స
లాత్ముఁడై
జయముఘటిల్లు మీకెయని శ సంతతమున్ వచియింపు
చుండఁగాన్

నకు — భీమసేను వచన ప్రకారంబు ధర్మశంకయు విజయు
వచన ప్రకారంబు విజయ శంకయుఁ దీటిపోయినవి
గాన యింక నుపేక్షింపనుచితంబు గాదు

శా లాక్షోగేహములో పలన్ మలనె శ ల్లంబెట్టిమాయాకళా
దక్షుండై దహియింపఁజూచినదురా శ త్కళ్యాతు
దుర్యోధనున్

శిష్యుండుండగు వేదచేరుతె నుపేక్షింపంగ రాదా సరో
జాక్షౌణ్యగ్రహ ముచ్చ గాఢ భజన ర్యంబాగదీపైనిఁకన్

సహ -

చ నిజము నిజమ్ము నాదిరసు సతవచస్సు వచించినాఁడ వ
-జముగ నాద్యోగపు గాలునివీటికిఁబుచ్చి
దక్షతల్

భజములన్నవే యయిన భూమి సుందరి

కారణండు పం

కడ వరకారు నానతిని ప్రేక్షించుగా దగుఁగాదె యిందుకై

ధర్మ - (తనలో) ఈ సహదేవుని వచనంబు లెప్పుడును
భావికార్య నుచకంబు లగుచుండు ఈతఁడువల్కి
నట్లే శ్రీ కృష్ణ పరమాత్ము డెఱెంచి వీరి యావేశము
శాంతింపఁజేసిన మెగుఁగదా ! (ప్రకాశము) తమ్ము
లారా !

ఉ ఇన్నిదినాలనుం² ననుభవ నెప్పుడుబాయకయున్న

మీరు మీ

యన్నగుణంబుగు రైఱుంగ భరయ్యయొ ధర్మవిమారమా
జయా

భృన్నతికై మనంబు మోఁదోబోదటుకాపున నింక

నెన్నఁడే

నన్నరకారివచ్చినఁ ది భద్ర దాశయరీతి నొనర్తమోర్పుఁడీ

దౌ - (తనలో) ఈ సకలవా య దుర్యుండుగు ధర్మ
పత్త్రుండ మిషంబన్ని తమ్ముల శాంతింపఁజేయు

చున్నాఁడు కానిమ్మియన కప్రీతియే లుగవలయును ?

(అంతలో గల పము)

సహ — ఏమి యీ కుకలము మన ధర్మజు నమోఘవచిన ప్రకారము శ్రీకృష్ణుఁడెంచుచుండెనా యేమి !

భీమ — లేక మిద్గదామూలంబులఁ బాలువడ దుర్యోధనుండె వచ్చుచుండెనా !

అర్జు — (లేచిచూచి) ఆహా ! మన కృష్ణ భగవానుఁడే ! నిస్సంశయము

చ అదే గరుడధ్వజంబు జల శ్ర జాప్తు ధాశ్వఖిలీన సర్పముల్ చెదరఁగ నభ్రవీ విల శ్ర సిల్లుచు నున్నది నిస్తులంబుగా నదెయసతాదృశకాంతి రధిశమంతటఁ బర్వోదయగాన

యాతఁడే

యదుకులఘాషణుండగు న శ్ర హాచనుదెంచెఁ

దలంచినంతలో !

ధర్మ — (తనలో) భక్తవత్సలుఁడు మదాశయము నెఱ వేర్చుఁగాక ! (ప్రకాశము) సోదరులారా ! ఎదురు పోవుదము రండు

(కృష్ణ హితముగా వచ్చును)

ధర్మ — బావా ! యశోదాది పుణ్యాంత పురస్త్రీలకును బలదేవ ప్రముఖ బాంధవులకును సర్వయాదవులకును శ్రేయంబే కద ?

శ్రీకృష్ణ — ఆహా !

ఉ బందుగులెల్ల భద్రగుణ శ్రీ బంధురునై విలసిల్లుచుండె మీ
 నందనఁడైన పాద్యు ది శ్రీ నంబు దినంబునుగీష్మకాల ము
 ధ్యందిన చండవాననివిశ్రధంబునఁ దేజమునందుచుండె సా
 నందులు యాదవున్, వ్యధ మ శ్రీ నంబున నొక్కటి
 మీగుఱిం వియే

నన్నెటఁగన్నను వారులెల్లఁబాండవు లెచటనున్నారు?
 ఎప్పుడు వత్తురు? అను ప్రశ్నలచే ననుమించివేయు వందుకు
 వారికి సమాదానము లిచ్చుసరికె నాపని తీటిపొవుచుండు
 అర్జు — సిదయాసంప్రాప్తచే సర్వకాల శుభాను భూతులమగు
 మాకునై చింతింపనేల?

శ్రీ — ఏమిశుభంబులనుభవించుచుండిరి మీ యీమస్త్రు
 కాంతారవాసక్లేశంబుఁగాంచు నామనంబే ఛేదిల్లు
 చుండ నిజముగా మీకెల్లున్నదొ కదా?

భీమ — చూ యీ క్లేశంబు సహింపలేకున్నఁ దన్ని చారంబు
 సలుపరాదా

శ్రీ — ఏమేమి ! భీమసేనా !

శా ఏనామీవ్యధఁ బాపువాడనహ హా శ్రీ యీ మాట
 లిట్లాడఁగా

నీ నోరెట్టులువచ్చె? నిష్ఠురగదా శ్రీ నిర్ఘాత పుంజంబుచే
 సానీకంబుగఁ గౌరవున్ దునిమెదీ శ్రీ వంచందలంపన్ సురా
 పానోన్మత్తుని రీతినాఁడితి విటుల్ శ్రీ బావా ! యిదే
 సత్యమా?

514, 5132 ALCC NO 5042
BHE పిల్లల స్థానికము

15

భీమ — శేయోర్ధివని తలంచి మా బాదా నివారణో
పాయంబుఁ దెల్పెదవని కోరితిఁగాని మా దౌర్బల్యం
బుచేఁ గాదు ఇంతలోననే

శా నీ యాదవ్యముఁ జూపనాఁడ వహహా శ నీవేమహా వీ గా
నే యుండొదవె? పాండవయులు బలో శ న్నేషుల్
గదా! చాలునీ

నాయంబేరికిఁ గావలెన్ ఘనగదా శ సంఘాత సంఘాతమే
పాయంజేయఁగఁజాలుఁ గౌరవజన శ వ్రాతాయు
రింగంబులక్

ధర్మ — ఆఁ! ఆఁ! భీమసేనా! మనకష్టోపశమనంబొనర్ప
నేతెంచిన దయాసంధువునా తూలనాడుట?

భీమ — బౌనౌను మనకష్టోప శమనార్థమే యీతనిరాక?

ఉ గొల్లలయిండ్లలోఁదిరిగిశోడలుమిద్దెలుగెంతి దొంగయై
చల్లయువెన్నయున్ మెసవినచాలక వన్యమనోజ్ఞవస్తువుల్
చల్లఁగమెక్కఁగా దిగియె శసంబర మొప్పఁగ నిప్పుడీతఁడో
నల్లలితప్రభావగుణశసాంద్ర! యెఱుంగమెవీనిచెయ్యముల్

శ్రీ — నిజము నిజము మారుతీ! బాగుగా గ్రహించినాఁడవు
ఏమందువేని—

గీ పాకవిద్యాప్రశస్త వి శ భౌఁ వగుటఁ
ద్వత్కరాన్నంబుఁ దినగ సం శ తసము గల్గ

వచ్చినాడో కేవేగ న వంటయింటి
దారి ఎట్టము బావా! ము న దంబుతోడ

అజ్ఞ - కొందర పడకెల బావా! ఇంటికివచ్చినవారి నాడ
రింపక పంపములే వైఁగా—

నీ పూతరాస్త్రస్య పానంబు న చేతనైన
నోటిచేద్లెఁ దిఱఁగా న నీటు గలుకు
మదుర పాయస పూపసం న భారములను
మిగుచ్చుచూపంతమయ్య స న మృదముగనుమ

ధర్మ - తమ్ములారా! పరిహాసములు మితిమీఱు చున్నవి
ఇఁక జాలింపఁజూ బావా! నీమఱిందు లవివేకమునఁ
బల్కిన హాస్యవచనంబుల పై రింపకేడెద

శ్రీ - సైరించుటకిందేమి యున్నది? మఱిందులనియు
హాస్యములనియు నివేగదా పల్కితివి

సహ - ఈ హాస్య ప్రసంగములచే మన నిశ్చిత కార్యమే
మఱచినారము

శ్రీ - ఓహో ఎద్దియో క్రొత్తవిషయంబు వినఁబడుఁ
గాఁవోలు ఏమి నిశ్చయించితిరి?

భీమ - మమ్మల సన్న్యాసముగా వంచింది మాసర్వస్వమప
హరించిన ధార్త్రాష్ట్రుల యుద్ధమున సంహరించి
మారాజ్యమును మే మనుభవింప నిశ్చయించితిమి

శ్రీ - భేష్ భీమసేనా! ఆమాట మొదటచే చెప్పియుంటిని
ఇంక నాటంకమేమి?

అ ౧ — ఏమియులేదు అగ్రజానాజ్ఞకు వీయాశీర్వాదము
నకు నెదురు చూచుచున్నారము

నకు — కావున వేగ దీవించి పంపుము

సహ — మఱయు నజాత శత్రునొడంబఱచి మోకనుకూలఁ
డవుగమ్ము

శ్రీ — ఓహో! ముఖ్యవిషయముచే మిగిల్చితిరే! ఏమి
ధర్మపుత్రా! ఆజ్ఞ నీయ నాటంకమేమి?

ధర్మ — బావా! అడుగవలయునని యడిగితివే కాని నా
మనోనిశ్చయంబెఱుంగవే?

శ్రీ — అయిన నిమదేభంబు లాగుటెట్లు?

ధర్మ — వీహితోపదేశ శృంఖలా నిబద్ధులంజేయుదు వనియే
గదా నిన్నుఁ గ్రార్థింతుట

శ్రీ — సరి సరి ఇది యొకటియా! అగ్రజాజ్ఞానునారులారా!
ధర్మపదైకసంచారులారా! సకలధర్మ స్వరూపుఁడును
రాజతంత్రపారంగతుఁడునగు నీధర్మపుత్రుని వచనం
బులలోని విశేషంబు గుర్తింపరేమి? ఏల వృధా
యుద్ధమునకై తొందర వెట్టెదరు?

చ తగదిదివేళగాదు బలశ్చైర్యములన్ బయికుఁబ్బఁ జేయఁగా
నగణితసంఖ్యలై యురె శ నాకురుసైన్యములెల్లఁ

మున్ను మీ

మగటిమి కోర్వలేక యవశమానితులైన సరేశులెల్లరున్
దగిలిరి కౌరివేశుకడదర్పము మీఱ మిముంజయింపఁగా

మఱియు భీష్మద్రోణౌవాశ్వధామ కర్ణాది మహా
రథికులనె రదివ్యాత్రుసముపెతులు వారలంగెల్చుచుమీరను
కొనునంత సునాధ్యముగాదు కావున దూరముగానాన్
చింపవలయును

గీ కడుఁబరాభూతులై కష్ట శ కాలమెట్లొ
గడపుచున్నారు విజనోగ శ కాననము
నిదియు నొకమేలె తలఁపఁగా శ నిపుడు మీకు
నిద్దశస్త్రాస్త్రసిద్ధికి శ హేతువగుట
భీమ —విజనోగకాంతారవాసము శస్త్రాస్త్రసిద్ధికి హేతువా?
ఎఱులుకాఁగలదు ?

శ్రీ —చెప్పనిచ్చెదనా ? కేదా ? ముఖ్యముగా నిది చెప్పు
టకేనే కేతెంచితిని ఇంతయొ నివంతరాద్ధాంతము
సేసెదేల ?

ధర్మ —బావా ! వసుదేవకుమారా ! హేతువెఱుంగ నామ
నంబు వేగిరపడుచున్నది వేగతెల్పుమా

శ్రీ —అందఱు వినుఁడు వనంబులు మహామునీంద్ర జనా
కీర్ణంబులగుటచేతను మీరును వానప్రస్థులగుట
చేతను అట్టి మహా త్తమావకాశము సిద్ధించినది
కావున నీయవకాశము పోఁగొట్టుకొనక భయభక్తు
లతో మునులసేవించి వారలచే జరింబులందియు
నుపాసనలచే దేవతలమెప్పించి వారిచే నస్త్రంబుల
నొందియు, సజ్జనుల సంతోషపఱచి వారి దీవెనల
నందియు మీ భావివిజయవృక్షమునకు దోహద
మాచరింపవలయును

ధర్మ —నిజము నిజము కృష్ణా ! ఎఱుంగనైతిని

శ్రీ —మఱియు ముఖ్యముగా

శంకరునిఁగూర్చి గాఢని శ్రద్ధనుదపంబు
సల్పిపరిపంధి వర్గదు శ్రద్ధహాభుజామ
హాపరాక్రమ నిర్మూల శ్రీనాతిదక్ష
మందు కొనవలెఁ బాశుపతాస్త్రమిపుడు

అయ్యస్త్రరాజంబు సిద్ధించెనేని మీవిజయంబొక
విధంబున నిర్ణయించవచ్చు అందుకీ పార్థుండే సమర్థుండని
తోచెడిని

ధర్మ —అవశ్యంబు నీహితోపదేశంబు సాక్షరంబుగా జరిపె
దము నీకృపావిశేషంబునఁ బార్థుండయ్యస్త్రంబు
వడయుఁగాక

శ్రీ —మూరుచూరకయేయుండరాదు నేఁజెప్పినట్లు మహర్ష్యా
దుల సేవింపవలయు

ధర్మ —అట్లే యొనర్చెదము

శ్రీ —ఇంక మీయిష్టము సోదరీ ! ద్రుపదరాజకుమారీ !

గీ రుక్మిణీ సత్యభామాది శ్రీరుక్మగాత్ర
లెల్లసద్భక్తితో నమ శ్రీస్కృతులుసల్పి
కెలియఁగోరిరి నీసేమ శ్రీములచుగాన
నేమిసెప్పెదొ చెప్పుమా శ్రీయెఱుకవడఁగ

దా) —అన్నయ్యా! చెప్పుటకేమున్నది అయినను ప్రేమతో
నడిగిరికాన-

చ మదురవనిపంపును ' చూటికిమెక్కుచును

త్వచ్చే

సధిపతిపంచకంబు ముది ' మందఁగ సేవలఁజేయుచుంట నే
నిదమగు వింఁదేదొక్కొక ' వేళవిషాదము గల్గుచుండు న
శ్చదిశముగా గ ఒంధునివహవ్యవహారసమోక్ష జేసెనె

అని యీవననాసిని సముత్తరంబుగాఁ దెల్పుము

శ్రీ - (తనలో) పౌర ! ఏమి యీమె గంభీరభావము
(ప్రకాశము) ధర్మజాదులారా ! ఇంకఁగర్తివ్యము

న - ఈ నవీననిర్మితకవిరము మీ పవిత్రవాద విద్యసంఘ
గోరుచున్నయది

శ్రీ - అట్లే నడువుఁడు

(రైరవాలకు)

(ఇది ప్రథమాంకము)

(పూర్ణము)

బిల్ల పల్లనీ యము

ద్వితీయాంకము

(శచిబ్రహ్మణ్యులతో మునివేషదారి యజ్ఞశుభ్రుడు)

శచి - శ్రీకృష్ణభగవాను నుపదేశానుసారముగ నీశుం
గూర్చినే నయ్యింద్ర కీలాద్రుం దపంబాచరించెదం
గాక ఆహా!

చ అమృతప్రభావిధురి శతాఘసమూహము గోలెఁగాలమే
ఘములు చలింపఁగా, జితవిశక్తన తేజమువోలెధాతురా
గములు వెలుంగఁగా విగత శకామముఖారులు సన్ను
నీంద్రసం

ఘములుఁదపంప, నిన్నగముశగట్టులతేనిగ గోచరించెడిన్

ఇట్టి పవిత్రభూధరింబున భూధరాంగదునిఁ గూర్చి
భూధరత్వ ప్రాప్తికై తపంచుభాగ్యంబు సామగ్యముగా
సిద్ధించునె? ఇంకఁదడయక తపోదీక్షఁబూనెదఁగాక ఓహో
యిదియేమి? తాతపాదులు వ్యాసమునీంద్రు లిటేవచ్చుచు
న్నారు ఏమి నాభాగ్యము వీరిదీవెనలఁ గూడనంది పోయె
దంగాక

(వ్యాసముని ప్రవేశము)

అర్జు - ఎతామహా ! వ్యాసమునీంద్రా ! నమస్కారము

వ్యాస - మనోఽర్థ సిద్ధిరస్తు

అర్జు - మహానభావా ! మీవాక్య మమోఘము

వ్యాస - విజయా ! నెను మీసహోదరులంజూడ వేడక
పొడమి యేకెంచుమండ దైవికముగా నీవిందే యెదు
రైతివి అందఱకును సేమమేగదా !

అర్జు - మీవంటి మహనీయుల కృపచే నిప్పటికి సుఖులమై
యున్నారము

వ్యాస - సంశోషము ఇప్పుడు నీనెద్దియో కార్యాతురుం
డవై యేగుచున్నట్లున్నది

అర్జు - ఈశుఁగూర్చి తపంబొచరించి పాశుపతాస్త్రంబు
వడయ శ్రీకృష్ణ ప్రేరితుండనై వచ్చుచున్నవాఁడ

వ్యాస - కుమారా ! విజయా ! నను నయ్యుపాయంబుబోధిం
చుటకే వచ్చుచుంటిని అద్దాని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడై
చ్చినాఁడు ఆపరాత్పరుడు మీపట్ల సంపూర్ణాను
రాగియై యున్నవాఁడు కాన మీకెట్టిలోపంబునుం
గలుగఁబోదు అయిన నొక్క విశేషము

చ తొలుత మహేంద్రుఁగూర్చి మదిఁ శ దోరపు నిష్కందిపం
బొనర్చియ

య్యలఘునిచే మహాస్త్రముల శ నంది దిగీశులచేతఁగూడన
జ్వలతరశస్త్రముల్ వడసి శ శంకరుఁగూర్చి తదుత్తరం
బునన్

సలుపవలెందపంబు విల శ సత్తరపాశుపతాస్త్ర నధికై

అట్లొనర్చుము తొల్లివృత్తాసురనకు వెఱచి పాటి
పోవు సమయంబున దేవతలు తమ తమ యాయుధంబుల
నెల్ల వజ్రకొ సంగి ఇప్పుడాతని ప్రసాదంబుననవి యన్నియు
నీకు నద్ధింపఁగలవు మఱియు నింద్రప్రసాదంబుచే నీశ్వరప్ర
సాదంబు గూడ సులభంబు కాఁగలదు

అర్జు —చిత్తము మహాత్మా ! అట్లే యొనర్చెద

వ్యాస —మఱియు నీకు నిర్వికార తపస్సాస్మాజ్యసంసద్ధికై
యిదిగో “ప్రతిస్మృతి” యనవిద్య నుపదేశించు
చున్నాఁడ, (చెవిలో చెప్పును) ఇద్దానిచే నీకు
నింద్రమహేశ ప్రసాదంబులు సులభంబులగు

అర్జు —ధన్యుండ ! ధన్యుండ !

వ్యాస —మఱియు నొక్క విశేషము

చ శమముదమంబుశాంతియువిశాలతరామలనిష్ఠయున్ మనో
జ్ఞమున దృఢీకరించుకొనిరబాహిర హేయ వికారమార్గ తా
ల్యమును దృఢీకరించి మఱియాతపశీతల వర్ష బాధ క
క్రమమునకోడకే స్థిరముగదప మీమౌనరింపు మర్జునా !

అట్లొనర్చితివేని నీసంకల్పసద్ధి కెట్టి సందియమును
లేదు ఇంక నేఁబోయివచ్చెద

అర్జు —ధన్యుండ మహాత్మా (అని నమస్కరించును)

వ్యాస —విజయోఽస్తు (నిష్క్రమించును)

అర్జు —ఇట్టి మహనీయుల దీవెనలు నుపదేశములును గల్గు
చుండ నింక నాకేమి కొఱత ఈయన చెప్పినట్లే

చ శమదమయుక్త సత్తపము సన్నివహేంద్రమహేశ

సత్కృపా

క్రమసమువాన్తిలాక్రమం కారణం సహత్తమిత్రై
స్యమ గవధింది బాహువిభాన్జితరాజ్యరమా

వధూటి మా

శివనగమారు వాదిజలజద్వయ పీమవిలగ్న జేసెడిన్

(= ముందుకు నడచుచు)

(= ము వేషున ను గ్రహించుననండి)

ముని — ఓయిధన్వీ ! ధన్వీ !

అర్జు — చెను కిం జూచును)

ముని — ఆఁగుమాఁగుము

అర్జు — ఎవరునీవు ?

ముని — నెనెవరినై ననెమికాని ముందునీవు వెనుకకువలయుము

అర్జు — ఏమి ?

ముని — ముందుకు పోఁగూడదు

అర్జు — ఎందుచేత ?

ముని — ప్రశ్నలచే కాలయాపనచేయక ముందు వెనుకకు
తిరుగుము

అర్జు — కారణం చెప్పకయే వెనుకకుఁ బొమ్మనియెదవేమి?

ముని — పోకున్న ముప్పుఁజెందెదవుసుమీ !

అర్జు — ఎందుచేత !

ముని — వారుగో ! మహర్షులు వారుమాడకుండఁగనే
మఱిపొమ్ము

అర్జు —మహాద్వలగు మఱుఁగుపడ నేల ?

ముని —అన్నన్నా ! చెప్పక వినవుగదా !

అర్జు —ఏమి నెప్పతివి ?

ముని —వెనుకగు మఱలుమని

అర్జు —కారణము ?

ముని —చెప్పవలయునా ? వారు గీర్వా ఖలని యెఱుంగవా?

అర్జు —అంతమాత్ర భయంపడనేల ?

ముని —వారు నీవంటివారింజూచి సహింపరు

అర్జు —నావంటి వారన గా ? నాయందేమిదోషమున్నది ?

ముని —ఓయి ఎచ్చివాఁడ ! ఏమిదోషమా—

చ బంధువ సంయుతాత్ములగు శ పార్థివరాజుకి యుక్తమైన బ
ల్విలు ధరియించియుంటి కడు శ వేండ్లమునీముఖ
మండలాభయు

జ్వలితఘజాయుగబలివిశాలమునిట్టి మహామహాశ్రే
ఖలుగలయట్టి నిన్నిచటఁ శ గాంచి సహింతురె ? తాప
సోత్తముల్.

అర్జు —ఓహూ ! ఇదియా నీయుద్దేశము ఇద్దానికై యెంతయో
యున్యసించి యాయాస పడితివి ఇంకఁబొమ్ము

ముని —ఏమీ ! నామాట తిరస్కరించి మునీంద్ర శాపాగ్ని కే
పాల్పడ సాహసంతువా ?

అర్జు —ఎచ్చివాఁడ ! ధనుర్బాణము లున్నంతమాత్ర

యుక్తయుక్త విచక్షణత లేక ముగులు శపంతురా ?
మహామియు భయములేదు నీవు పొమ్ము

ముని - అట్లయినచోఁ నోకమాన నందువా ?

అర్జు - తప్పక పోయి నాపజ్జనే తపంబాచరించెద

ముని - ఓహో ! ఇది మఱియు యుక్తముగానున్నది

అర్జు - ఏమిది ?

ముని - ఏమియా ? ఇట్టి విషరీత తపంబెచటనైన నున్నదా ?
తపము చేయువారు విభూతి దుదాక్ష మాలికలఁ
దాల్తురు కాని ధనుర్బాణంబులను దాల్తురా ఏమి ?

అర్జు - పవిత్ర రాజకుమారుండనగుటఁ దపోనిరోధక దుష్ట
జంతువులంగూల్పనివ్యానిధరించితి ఇందుదోషమేమి

ముని - అంతటి సత్త్వబల సంపన్నుడ వన్నమాట పవిత్ర
రాజకుమారు డవైన రాజ్యంబులేలకి తపంపఁ దొడ
రితిలేల ?

అర్జు - శత్రువిజయార్థ మింద్రునిచే నస్త్రంబులఁ బడయుటకు

ముని - ఓహో ! ఇది మఱియు విచిత్రముగా నున్నది

అర్జు - ఏమిది ? ఏమాటాడినను హాస్యమునకే యుపక్ర
మించెదవు

ముని - హాస్యంబుకాక ? ఎవ్వరైనను విష్ణుగూర్చియో లేక
యీశ్వరుఁ గూర్చియో తపస్సు చేయుదురుకాని
యింద్రునారాధించు వారెవ్వ రుందురయ్యా

గీ రెండు కన్నుల విష్ణు దూర రీకరించి
 నూఁడు కన్నులవేల్పు పెంర పునుహసించి
 వేయి కన్నుల వాడంచు ర వెట్టిపడి తొ
 ఇంద్రుఁ గూర్చి తపంబుఁ గా ర వింప నీవు ?

పోనీ యావేయి కన్నులైనను మాహాత్మ్యసూచ
 కంబుగా యన్ననట్లుగాక యవిమహాపాతక సంసూచకంబులు.
 అట్ట సహస్రాక్షుఁడా నీకు ధ్యాతవ్యుఁడు
 అర్జు — ఏమి నీయసంగత ప్రాపంబులు దొషంబు లేనివాఁ
 డొక్కఁడైనంగలఁడా యేమి ? అంతమాత్రమున
 వారు పరిత్యాజ్యులా ?

గీ కాడ గలదంచు మంచి ద్రా ర ఘోషలంబు
 తెవ్వఁడావలఁద్రోయు భ ర క్షింపకుండఁ
 ద్రిభువ నాధీశువజ్ర వ ర ర్ధితకరాబ్జుఁ
 గించిదేనమ్మ నెంచి వ ర ర్జించు నెవఁడు ?

ముని — ఏమి యాతని త్రిలోకాధిపత్యము ! వజ్రకీలిత
 బాహుపరాక్రమము ?

ఉ బాసటగా మరారి నిలు ర వంబడి పేరికిఁబేర్చి దేవ సిం
 హాసనమందు నెక్కొనఁగఁ ర నాతనిఁ జేసెనుగాక నిక్క మ
 వ్యాసపు పేరదేమి ? విన ర వా ? బలి, వృత్ర, జలంధ
 రాది సం

త్రాసకర ప్రతాపశిఖి ర దగ్ధభుజాబల వర్ణచోక్తులన్

అవిష్ణు సహాయమే లేకుండిన మన కిప్పటికా యిం
 ద్రుఁడే లేక యుండెడివాఁడు గదా !

అర్జు - ఏమీ మునివని మన్నించుకొలఁది నీ వక్ర భాషణంబు
లతి క మించుచున్నది

చ భయద శక్తా న్ద్వితీ పర్వత పక్షుఁడు సర్వదేవతా
చయమో హగ్రతప శ పత్పరి శోభితవాదుఁడౌ జగ
త్ప్రియ జనపూజనీయ సముదార పవిత్రచరిత్రుఁడా శచీ
ప్రయపతి వానినిందయొనగొంచినసైతునె ? దాంభికవ్రత !
(-ని కొట్టబోవును)

(ఇంద్రుడు నాక్షాత్కరించును)

ఇంద్రు - ఎల్లా ! వాక్యా ! నెనదే యింద్రుండ నీధైర్య
సైర్య నాహసంబులకుఁ గరంబానందించితి వలయు
వరంబులు కేడుము

అర్జు - (నాశ్చర్య భయంబుగా)

మ శ్రాదివాధీశ ! నపక్ష భూధరగళాశ తే కచ్చిదాకర్మరా !
మదవల్లిం నెఱుంగక జనకున్ శ మాన్యు

నిచుంగొట్టఁగా
నెదఁజింతించితి దాని పైఁచి కృపనీ శ చే వైరి వీరవ్రజ
ప్రదరచ్చేదక కంఠ లుంఠన స శ మర్థ క్రూరనారాచముల్

ఇంద్ర - (అర్జున) ! అట్లేయగు గాక ! తొలుత నీశ్వరుని
మెప్పించి పాశుపతంబువడయుము ఏను నప్పుడు
దిక్పాకసహితంబుగానేఁగుదెంచి ని కనేక దివ్యా
స్త్రంబులచెకాక యమానషకీర్తియుఁ గలుగఁ

జేసెద ఇంకఁ దపోదిక్ష నిరాటంఁముగాఁ బూనుము

(ఇంగ్లఁగు నిష్క్రమింపఁగ)

అర్జు — ఆహా ! ధన్యుండు దుర్వార తప క్లేశంబు లెకుంఁ
గనే యింద్ర ప్రనాదంబు నద్ధించినది ఇంక శింకరుం
గూర్చి విష్కశంకతపంబాచింతఁగాక ఆహా! ఏమ
యీ మహర్షుల తపోవైభవంబు

ఉ బామ్మలవోలెనిల్చియు శభోగతిఁబాదములుంచి

యున్ కనుం

దమ్ములుభానువై ఎడిమశతంజ సంహవరాహచిత్ర కా
యమ్ముల భీతివీడియు మశహతపముం బొనరించువీరి పా
దమ్ముల నడఁజేసెద ను శ దారితపంబు మనోర్థసిద్ధికై

(అని యొకచోఁ గూర్చుండు)

(రత్రవాలు)

(ఇది ద్వితీయాంకము)

అంతము

భిల్ల ఫల్గునీయము

తృతీయాంకము

ప్రథమ రంగము

(శైలాసము, హర్వతీ పామేశ్వరులు, ప్రమథులు)

చార్వతి — గోలలోక నియామకా ! ప్రాణనాయకా ! ఎన్ని
దినంబులనుండియో యుద్ధంబులు లేకుండుటచే నామ
నంబు మహాగ్రసంగ్రామదిదృక్షాకౌతూహలంబందు
చున్నయది అట్టి పరిస్థితులేమైన స్వర్గగుర్త్యపాతాళం
బు నెందైన తటస్థించునే !

పర — మనోహరీ ! శైలరాజకుమారీ ! నీయాశయం మార
కయేపోవునే ? కొలదికాలములో మధ్యమలోంబున
మహామోహసంగ్రామంబు జరుగనున్నది హృద
యానందంబుగాఁ గాంతువుగా*

పా — భూలోకంబుననా ! ఎవరెవరికి ?

పర — దేవీ ! హస్తినాపుర రాజ్యలక్ష్మీ బాగధేయులగు
పాండవేయ ధార్తరాష్ట్రులకు

పా — అయినను భూలోకయుద్ధములనిన సంతయుత్సాహ
కరంబుగా నుండవు

పర — ఎందుచేత ?

పా — అంతగాలెక్కింపఁదగిన వీరాధివీరులుండక పోవుటం
బట్టి అందుచేతనేకదా రామరావణ సంక్రమామంబుఁ
గూడ నంత తృప్తినియలేక పోయినది

పర — శాంకరీ ! అట్లు నిరసంపకుము ఈ యుద్ధరంగము
మాత్రము మహాబీభత్సముగా నుండఁగలదు
ఏమందువేని రామరావణులనవలీల గెలుపంజాలు
మహారధికులనేకు లిందుభయ పక్షములందున్నారు
అందు పల్కునుని వీరవిహారంబు ముఖ్యముగా, చూడ
వలసినదే కాని వర్ణంప దరముగాదు

పా — ఏమీ ! ఫల్గునుండంతటి పరాక్రమశాలియా ?

పర — ఆహా ! చూడవలసినదేకాని చెప్పనలవికాదు

పా — అట్లయిన నాకాతనిఁజూడ వేడుక యగుచున్నది

పర — అయినఁ జూగుము

ఉ అల్లదె శ్రీపడక్షరమరహ జపమూని వినీలవారి ము
శ్వేల్లిత కాలిమంబు నిజరవీరతప ప్రభవాభఁ దూలఁగా
నుల్లసితార్కకోటివిభరవోద్ధతి నద్ధరమొప్పఁగా సుధీ
హృల్లలితంబుఁగా నెస గురనింతి ! మహేంద్రజుఁ
డాతఁడేసుమీ !

పా — ఆహా ! ఏమి యీతని తేజస్సు !

ఉ తాపసవేషియైన బలశ్చైర్యపరాక్రమ చండిమప్రభో
ద్ధితబాహుమండలమరదే నిజదేహ మసారనీలి మ

వ్యాఖ్య: పై పాదములకు ముడిపెట్టిన సమస్తనిర్దిష్ట
దూర్వవిరోధముల కలహాతవహాంధ్యము

సంభవింప గన్

—! ఈ నిరక్షంగపుంశ్చక్రే తపం జేయు
చున్నవాడు

పర —కుమార! దుష్టులగుదాయుచే వంచించింపండి
రాజ్యము గోల్పోయె ఇష్టమనారలనిర్జించుటకై
—మనఁబాగుపతంబువడయఁదపముఁ జేయుచున్న
వాడు

పా —అట్లయిన మీరనుగ్రహించుటెన్నడు? ఆతఁడు పు
లపై దండెత్తుటెన్నడు? ఆహవాలోక నొల్సాహ
మునెఁ వొందుటెన్నడ?

పర —కాంత! ఇంక నెన్నినాళ్ళు లేదు పదివత్సరంబులు
తాళుము

పా —అంతవఱకునా నాధా! నాకాతని పరాక్రమముం
జూడ నుత్సాహంబు ప్రబలమగుచున్నది కాన మీ
రెద్దియే నొక్క యుపాయంబుఁ బన్ని నాకోరికతీర్ప
వలయును

నర —అట్లయిన నేనె వానితోఁచోరి, వానిబాహుసారపరిక్ష
జేసి వానికోర్కెయు నీయభిలాషయుందీర్చెద
అందుకు మనము ప్రచ్ఛన్నలముకావలయును
నీవు భిల్లివగుము నేను భిల్లుండ నయ్యెద ఓరీ

మూకాసురా ! నీవు మాయాకిరివై పల్లునఁడు
 న్నార్దాము లెచునపుడలజడి చేయుము ప్రమధు
 లారా ! మీగు పురిందులుకండు వేదంబులారా
 మీరు నారమేయంబులుకండు పార్వతీ యికలెమ్మ !
 (తెరవాను)

ఇది తృతీయాంకము
 (ప్రథమ రం మ)

స తు రాం క ము
 ధి

ద్వితీయ రంగము

(రాం లై పార్వతీ పరమేశ్వరుని)

పా — ఏమి యీ వైఖరి !

చ ముమముమ ముంముమధ్వనిన శ కుంరితమోదముఁ

గూర్చు నూర్చి కో
 త్తమమగు గాంగనిర్ఘరము శ దాఁచితి వెచ్చట ? మేలు
 మేలు చి

త్తమునలరించు చంద్రకళశదాఁచితి వెచ్చట ? నా దిభిక్షుస
 త్తముఁడవు చెల్లుకొనను చి శ తంబులుగావివి భిల్లవల్లభా !

పర — దేవీ !

చ ముమముమ ముంము మధ్వనిన శ కుంరిత మోదముఁ

గూర్చు నూర్చి కో
 త్తమమగు గాంగనిర్ఘరముశదాఁచితినితనుకాంతిలోనఁ జి

౩—(బి)

త్తిము నలరించుచు దక్షతదా చితి నీముఖసీమలోన నొ
ప్రమద ! వధూవిలోలురకు బావ్యములేద యిట్టి
చెయ్యముల్

వా — బావ్యమో? అబావ్యమో కాచి ఫల్గునువన ప్రదేశ
మిదే సమీపించినది ఇంక నాద ప్రతివాద హేతువు
గల్పింపుడు

పర — మనోహరీ ! నేనవియన్నియు మొదటనే చింతించి
యంటిని విజయుఁ డింకను న్నా గార్దము లేవలేదు
అంతవఱకు మనమీ వనము గో విహరింతము రమ్ము

పా — రహనాభిల్లుడవై నందుకు నిజముగాఁ దద్గుణంబులు
కూడ సంభవించుచున్నవా యేమి ?

ఉ లోకములాడఁజేయు రిసశ్లోలురుమోక్షను గాటలాడను
తేకము గల్గియున్న న గ శ దే మునిలోకము—

పర — ఏలనవ్వు నా
లోకములాడఁ జేయుటకుఁ శ్లోఽలిశక్తిఁ ద్వదీయ దివ్యకే
ళీకలనంబులే యొసఁగు శ లీల నెఱింగినఁ జిత్స్వరూపణీ !

కావున నానందముగా విహరింతము రమ్ము చూడు
మీవృక్షంబు లెంత మనోహరంబుగా నున్న గో !

పా - ఆదాడిమోవృక్షము విశేష పలసంభరితమై యెంత
యింపుఁగూర్చుచున్నదో చూడుఁడు !

పర - అట్లదే ! ఆశాఖాగ్రంబు చూచితే ? ఆచిలుక తన
ముక్కు నెఱ్ఱదనముతో సామ్యమొందెనని రోషించి
దాడిమత్వక్పాటనంబు సల్పి లోపలిగింజలు నట్లై
యుండుటంజూచి కసిదీఱ నమలివేయు చున్నది

వా - నాదు కాదు మనోహరా ! ఆచిలుక శుకాఖ్య నల
రుటంబట్టి తత్ఫల రక్తిమంబు రజోగుణ సూచకంబు
గాన యట్లు మ్రింగివేయుచున్నది

పర - నాదు నాదు మనోహరీ ! రక్షకులై త్వగ్విధంబున
నున్న కర్ణాది యోధులం గూల్చి రజోగుణ ప్రధాను
లగు దుర్యోధనాదుల నిట్లే పాండవేయ కీరంబులు
కోపారుణితాశ్యంబుఁ జీల్చివేయునని యీ శుకంబు
సూచింపు చున్నది

వా - సరేకానిండు అదియిర్వురకును సమ్మతమేకద

(ఎంత సూర కలకలము) (నో తెరలేచును)

అర్జు - మునీంద్రులారా ! వెఱవకుఁడు (అని బాణము
వేయును)

(పరిమేల్చుకుఁడు బాణము వేయును పందికూలును)

పర -

శా బౌరా ! యెవ్వఁడవివు దుర్మదబలా శ హంకార !

యీ కాంత తా

వారాహమిషగానాత్మ యగుచున్ గ్రాంధ
నెన్నడుచున్

నేరాఁగానిదిని నేతిని చ శ న్నేనిగ నీ హార కాం
తారాధనుని నన్నెఱుంగవటరా ! పంభ్రయాతాపసా !

అర్జు - ఓరి ! నిష్కారణ ప్రలాపే ! ప్రలింగా !

ఉ భీకర దంష్ట్రీయగళ శ ఒషణమై పయివచ్చు సూ రా
లోకన భిక్షులై మునివశరున్ దురస్థుఁగ దినిచెనెన్
ప్రాకట మన్నిషంగ శర శ రాజముచే నిది దొషమానె? చా
ర్వాక మదేల ? పొమ్ము శిబ శ రా ! నియమంబునకెను
పావనన్

పర - ఏమేమీ ! సూకరి సంహారము దొషము గాదనియా
పల్కుచుంటివి ఒకరు నెన్నడుచు వచ్చుచున్న
మృగంబు నింకొకరు వేయట మృగయా ధిష్ఠి
విరోధంబు కాదా ?

అర్జు - ఆకస్మికముగాఁ దిపోవనంబుఁ జొచ్చి మునిసంఘ
మును భయంపడఁజేయ దీని సంహరించితింగాని నీవు
నెన్నడుచున్నాడవని కలఁగంటినా యేమి ?

పర - ఏమి నీ చమత్కార వచనములు బౌక్షాను నీ స్వదా
వంబు నీ వేషమే తెలుపుచుండ నింక నిన్న ధర్మా
ధర్మములడుగనేల ?

అర్జు - ధనుర్బాణధారణ దొషంబేనా నీ వెంచునది
పవిత్ర రాజ పుత్తుండ నగుట వీనిందాల్చితి దొష
మేమి ?

౪౨ - రాజపుత్తుండవా నెవు? అందుచేతనే యీ చమ
తా-౦ వచనములు

౪౩ చతుగువాయుంబులున్ మీదు శ సుసనుండు
స ల భూవాలసక్రియూ శ స్మయము మెండు
సర్వజనహింస మీ మాన శ సముల పండు
నట్టినిమునేల సృజియించె శ నాయజుండు

౪౪ - ఓ గోరి భిల్లాధిమా! ఏమి నీ యవివేకము

౪౫ సకల జనులందు ధర్మవాం శ చలను నించు
ప్రజల బిడ్డలఁజూలెభా శ వమున నెంచు
రాజబుద్ధియె కదర! రా శప్త్రంబు పెంచు
నట్టి రాజుల నిందింప శ నొనె చెంచు!

౪౬ - ఔ నాను మీ రాజబుద్ధు లెఱుంగనివి కావు ఒక్క-
కిరాతుఁడొక రాజగురువును గురువుగా భావించి
ధనుర్విద్యా పారంగతుఁడు కాఁగా సహింసలేక వాని
యంగుష్ఠమును ఛేదింపఁజేసిరి అందుచేతనే

౪౭ రాజులు దుర్మహాంధులని శరాజ సతామసయుక్తులై పరో-
త్తేజము వొర్వలేని కుమ శ త్రిప్రవర్గు నెఱింగి యేను త
ద్రాజుల నెల్ల డింభసహి శ తంబు వధింపఁగ నుంటి నీవునున్
రాజపుతుండవౌటభళిశరా సమకూఁటెఁబ్రతిజ్ఞఁదీర్పఁగాన్

అర్జు - ఔరా! ఏల వృథాశూరమ్మనృ వచనంబులాడి
రాజులపై దండెత్తఁ జూచెదివు

శీ రాజప్రస్తుతలతో సంగ శ రంబుసేయ
భిల్లపాలి సాధ్యంబె? పృథ్విలోన
అందులోఁ బాండవేయ వీ శ రాధిపర
శేఖరునితోడగా యని శ సేయటవు?

పర — ఓహోహా! పాండవేయఁడవాసివు? అట్టైన నింకను
మేలె నీవేకదా మావే కువ్యుంగుష్ఠము చెదింప
జేయితివి బలిబలీ! నిన్న వెదకుచుండ నీకే యెదురై
తివి అహ్లాహ! మీ విక్రమ పౌరుషంబులు నేనెఱుం
గనివి కావు

శీ మీసహాదర పంచ శ మేయశౌర్య
సంపదకు మీయరిణ్యవా శ సంబెసాక్షి
పౌరుషంబున కింకస శ బాస్థలాన
ద్రాక్షదీ దేహగళితవ శ స్త్రుములెసాక్షి

అర్జు — ఓరీ! మృగప్రాయుండవై వనంబుల సంచరించు నీకు
రాజధర్మంబు లేమి యెఱుకరా?

ఉ శౌర్యములేకకాదు యిపు శ సంతతిన్ భయమందికాదు ధీ
వర్య నుతంబుపౌరుషము శ వాయుఁగాదురధర్మపాలనా
ధుర్యుల మాటనిట్లతివశతో వనిఁ గష్టములోర్వనయ్యె నై
కార్యమసన్ని భౌజులము శ నయ్యువనేచరలోనాయకా!

పర — ఏమి నీచమత్కారము ఏవురొక్క కాంతం బెండ్లి
యాడుట గూడ ధర్మమే కాఁబోలు మఱియు

గీ డెప్పనెక్కుచుఁ బడితివే శ్రీ టికిర ! యన్న
అల్లదేవుని మ్రొక్కఁగా శ్రీ నన్నయట్టు
లరులకోర్వంగ లేకర శ్రీ ణ్యములుసొచ్చి
దబ్బరల్ వల్కుచున్నావు శ్రీ ధర్మమనుచు

అర్జు — ఓరీ ! నిష్కరశార్య నిందా మోదీ !

చ ద్రుపదునివీటిగో నలవి శ్రీ రోధులనెల్లర నుక్కడంచి యా
త్రిపుర విరోధిలీలవిహ శ్రీ రించిన వీరుఁడనేను చాలనే ?
శృషులఁగౌరవాధమ ల శ్రీ నెల్లరనొక్కని మేషమాత మ
ద్విపుల ధనుర్విముక్తశరశవేధనుజావఁగఁజేయనెక్కటిన్

పర — అంతటివాఁడవగుటచే కాఁబోలు నీ భూతిరుద్రాక్ష
మాలికలు ఓహో యిప్పుడర్థవయినది నీమాయా
తపశ్చర్యాత త్వము

అర్జు — ఏమర్థమయినది ?

పర —

గీ రాజ్యముం దోచికొనివహ శ్రీ రణ్యములకు
నంబయుందృష్ట సనక వె శ్రీ న్నాడి రిపులు
ఆనవాల్పట్టి కూల్తురో శ్రీ యనుచునోటు
రాజసము వీడి మాయర్ని శ్రీ రాజవైతి

అర్జు — ఓరోరీ ! ఏమి నీయహంకారము తుచ్చవనేచరుండ
వనికనికరించుకొలఁది నిజృంభించుచున్నాఁడవే ఇంక
మర్యాద నతిక్రమించి పాణములఁ బోఁగొట్టు
కొనకుము

పర - ఓహో! పిట్టనొంచెము గాతము మన్నుట్టున్నదే!

రా బేరా! నెవటా! చనుంచును శా! వాగ వ్యదిక్యం
డ వ

య్యారే! మెచ్చితిమేలుమేలు భవది! యవ్వావావా
లమున్

కేరన్నె టికనంత చూతుములూ శ శ్రీమంబ

రామమ్మ మా
కీరత్నము గాంచుగాక హృదియా శ నందిమ్మగా
యద్ధమన్

కుచ్చవనెచరుండనని కవికరించితివో కేక యశక్తుండ
నగు మిషబన్నుచుంటికో కాని యన్యాయముగాఁ బంది
నెనందుకను నిష్కారణముగా మా యేకలవ్వు మోస
పుచ్చినందుకును నిన్నయెఱుగురాజు మాత్రము విడువఁడు

అరు - (తనలో) ఏమి యీతిని మ్హము! ఎంత బోధిం
వినను వినక యద్ధమునకే యులుకుచున్నాఁడు
కానిమ్మింకనుఁజెప్పి చూచెదంగాక

(ప్రకాశముగా) ఓరి! పుళిందా! నేనేల యింత
వచకుఁజెప్పుచుంటివో సుంత యోజించుకొనుము

ఉ గూడులనున్న ఎట్టలను శ గొట్టుటగాదు వనంబులోన నా
డాడఁజ రుచు జంతువుల శ నంతమొనర్చుటగాదురా! శర
క్రీడల నారితేరున్మప శ కేస త్రోనని సేయుటన్న మా
తాడక వేగఁబొమ్ము శబరరా! శివపూజకువేళమించెడిన్

పర - ఏమేమీ ! నన్న సామాన్య శిబిరనిఁగాఁదలంచి
యిట్లధిక్షేపించుచుంటిరే సరాజకుమారత్వము మాత్ర
మేదీ ?

గీ అనియొనస్పంగ రామమ్మ శ టంచుఁబిల్వి
రాజసుతఁడెవ్వఁ శివా శ ర్చనయటంచుఁ
దిప్పు నొనఁ జూచుచె నివు శ దక్కనిల్లు
చేవలెకున్న కేదించుఁ శ జెప్పరాదె ?

నాకును జరకాలమునుం² రాజకుమారులతోఁ బోరి
నుత్సాహము కలిగియున్నది ఇక్కాంతయు నట్టి ఘోరసం
గ్రామములంజూడ కేసుకపడుచుండు కావున నీకేమాత్రము
వారుపవిత్రాంతులున్నను మాకీ యవకాశము పోకుండు గాక
ఇట్లంటినని నివు సాటిపోజూచినను దొల్లింటి గోషముల
కతన నేనుమాత్రము నిన్న విడువను

అర్జు - ఓరి శిబరా ! నీకు విధి వెంటితో నాయువు సరియని
నానయుండఁగా నామాటలే విందువు

ఉ రాజకుమారుల యోధుల పరరాక్రమముందెలియంగ

లేక యీ

యోజతిరిస్కరించినను శ నొర్చెదనంచు గడంగెదీవు వి
భ్రాజితమద్భుజాధనురి శ పారమహత్త్వముఁజూతువో వనీ
రాజ ! ధరింపుమా వరశరీరంబులువింటను మాటలేటికన్

పర - భేష్ ! ఇప్పుడుగదా నివు నిజమైన రాచపట్టువ్వైతివి

అర్జు - (బాణము కేయుచు)

పర - (శింఠించును)

అర్జు - (తనలో) ఏమి యీతని దను వాంఛిత్యము (మఱల
బాణమువేయును)

పర - (ఖండించి బాణము వేయును)

అర్జు - ఏమి యీతని శిరసంధాన చాతుర్యము ఈతని
ములుకులు నన్నఁగూడ బాధించుచున్నవే!

పర -

ఉ ఏమి మహేంద్రపుత్ర! మదిశ్చ నెద్దియొచింతనసేయు

చుంటి నం

గ్రామశ్రావిధిజ్ఞులు శ్ గానఁగ వచ్చెనె నారణంబులో
బీముఁడ నొదనె? నృపులశ్ బీరమునోర్వగలాడనె? బల
స్థేమముచాలునేవిజయ! తెల్పుమొకించుకసంతసంచెదన్

అర్జు - ఓరీ! ఈ షత్కరణ గర్వితా! శిబరా! ఇదెచచ్చితి
విద్వానిం గాచునొమ్ము

(అని తాణీ ముగ్ధుఁడై యిట్ట బాణములండవ)

మ అరరే! అక్షయమైన తూణముల నిశ్చలవశ్యకాజిస్థలిన్
శరహీనత్వముసంభవించెబహుశాశ్చర్యంబుగా నీతఁడో
వరవిక్రాంతియుతుండుభిల్లుఁడగునాశబావింప నాకేశుఁడో
హరుఁడో కావలెఁగాక భిల్లునకు శ్ శ క్యంబౌనె
ననోర్వఁగా!

బాణక్షీణత కల్గినం గల్గుఁగాక నేనీ మహోద్దండ భుజా
దండ చండ గాండీవంబున నీతని శిరంబు వ్రచ్చెదంఁగాక

(అని ప్రవేయనదియు మాయమగును) (ఆశ్చర్యమంది) ఓరి
ఐంద్రజాలికా! నీవెన్నిమాయలంబన్నినను ఈ ధీరొదాత్తుండు
నిన్న విశువఁడు ఇదే మన్నస్తి మాతంబున నీగుండియ
ప్రీతెచ్చద (అని కొట్టును)

(అంత శంకరుఁడు సాక్షాత్కరించి)

శం - పల్లునా! శూరాగ్రేసరా! నీబాహు శౌర్యధైర్య
సాహసంబులగు ముదంపడితిని వలయు వరంబు
వేఁడుము

అర్జు - (సాశ్చర్య భయంబుగా)

శా దేవా! నిన్న నెఱుంగ లేక జడతా శ్రధినుండనై ఘోర దు
ర్భావంబొందినిరాకరించిశబర శ్రప్రాయండుఁగాఁదిట్టితిన్
జేవంగొట్టితి నిట్టినన్నఁ గరుణా శ్రీమీఱుపైరించి వాం
ఛావాత్తన్ ముదమొందఁగామనుపవే శ్రయాకైక
రక్షామణీ!

శం - పల్లుగా! ఎఱుంగక సల్పిన దోషంబులు దోషంబులు
కాకేరవు మఱియు నీ పరాక్రమంబతిముదంబు చే
కూర్చినది ఇంక నీ తప కారణం బెఱింగింపుము

అర్జు - దేవాదిదేవా! నీలగ్రీవా! నా యభీష్టం బెఱింగియు
నడిగితివి కాన—

మ గురు శారద్వత సూతజాదిక మహాఘోర రి నిర్మూలమై
ధరణి భారవివర్ధనైక గుణ గాంధారేయ విధ్వంసమై

పరశురావజమర్షింశ్చమగుచున్ భాస్కు గాఁజాలుదు
రబ్బర పీలాభయదంబుపాపపతమస్త్రంబిమ్ములో కేశ్వరా!

పర - చిన్నగహించితె విజయా ! నీ యస్త్రరాజుడె
విజయ నాదనంబుఁగాక కై కొమ్ము (మంత్ర
మపదేంద్రుని) మహయు రామాయనే నదృశ్యంబు
లయిన నీ గాండవ తూరంబులివి

పా - కమారా ! వాధా ! నీ యీ తూరంబు లక్షయమునై
శత్రుక్షయముఁ గావించుఁగాక !

అర్జు - తల్లి ! ధన్యంశ

పర - మఱియుఁబార్ధా ! ఇయ్యస్త్ర మాహత్మ్యంబు వినము

నీ ఇయ్యస్త్ర రాజంబు నిచ్చిగించిన యంత
నురునాధనంబు లింక దుద్భవిండు
నీ సాయేంద్రుండు నీ నిష్ఠశక్తిలగింపఁ
బ్రళయ లాలానలా నీ రుచ్చలు జనించు
నీ మార్గణశ్రేణు నీ మెట్టి మాత్మవినై న
నవలీలఁగా గత నీ ప్రాణుజేయు
నీ మహాను గరత్న నీ మెట్టి సైన్యమునై న
మెట్టిసంలన జవ నీ ముక్తి గూర్చు

గీ నిద్దివిఖలారి భరం నీ బిద్దిదుస్స
హంబిది యవార్యవిద్దిబా నీ నైకవరము
దినినల్పులపై నీ నీ లేని విజయ !
సకలలోకంబులకు హాని నీ సల్పునిజము

కాపుననీ కలంబరాజంబున యుక్తప్రయోగ ప్రవణుం
డవై సర్వశత్రులంజయించ విజయనామంబు స్థానకంబు
గావించకొని జగద్విఘ్నా ౨౬ బడియును

(౨౨ వార్షికతొగూడ వెడల పోవ)

అర్జు —ఆహా ! ఏమినాభాగ్యము ! మహేశ్వర ప్రసాదము
గూడ సద్భించినది ఇంకమహేంద్రునిచే సత్ప్రసాదంబులం
బడయవలయున్నది ఆయనయు దినకుఁదానైవచ్చి
యొసంగెదననిపల్కియున్నాఁడు ఆయన యనుగ్రహ
సంకెన్నటి కోగదా ఆహా ! ఏమియీకాంతి నైక
మహర్షితప । పపూతగుగు నీయింద్ర కీలంబుఁగాం
చటగు సపక్షకంబుగా మేగు భూధరం చేతెంచుచుం
డెనాయేమి !

(౨౩ స్నానముగకై వెడలును)

(అంత మాతలి ప్రవేశము)

మాతలి —విజయా ! విజయీ ధవ !

అర్జు —ఎవరుమీరు ?

మా —వత్సా ! నేనింద్రనాగధిని మాతలియనువాఁడ మీ
జనకుండు నిన్నుస్వర్గంబునకుఁగొనిరమ్మని యీ రథం
బునంపె రమ్మ పోవుదము

అర్జు —ఆహా యేమి యీవిమాన సౌభాగ్యము ఈకాంతులే
యివ్వగు ప్రసరించినవి

మా —విజయా !

ఈ తేజస్వే నేగి : యింద్రుండు నిత్యంఁబు
 కైలాసమునఁగాల శ కంఠ గొల్చు
 ఈరథంబెక్కి దే వేంద్రుండు చని భక్తి
 నైశుంరక న రమా శ శునిఁ గొల్చు
 నిశతాంగముపైఁను శ శుండుచని గొల్చు
 సత్యకాకమునఁగఁ : పాతగర్భ
 నిస్యందనమ స్మపై శ నెక్కి వజ్రచంచు
 సందనోద్వానసం శ లానమలను

శీ నిద్దిగాఢాభివతి దక్క : నితరులెక్క
 దరముగా దైనఁదత్తుల్య శ చుతుఁడవును
 నరసమాఖ్యాక మానిశె శ ఖరుఁడవగుట
 నీకుసిద్ధించె దీనిపై శ నాకమరుగ

ఇంకదీని నధిష్ఠింపుము

అర్చ - (అధిష్ఠించుచుండఁగా)

(ఁరవ్రాసుచు)

(ఇది తృతీయాంకము)

సంపూర్ణము

వి స్కంభ ము

(గంధా మేనా ౪ శేఖరా శేవకాంబులు)

శశి — ఏమే రంభా ! వింతగా నంగారించుకొనుచుంటివేమి ?
నేడెవ్వఁడేని విటనంవాంబు లభించెనాయేమి ?

రంభ — నెనింక రంభనుగాకే

శశి — మతెవ్వతవు ? మన్మథరాజ్య లక్ష్మివా ?

రంభ — అదికాదే నేనింక నూర్వశిని ఇం దాజ్ఞ మఱచితివా
యేమి ?

శశి — ఓహూ ! అర్జునోర్వ శీయమునింక భూలోకమునఁ
బ్రదర్శింతువన్నమాట

మేన — అదేమిటే ? మీమాటలు క్రొత్తగా వినఁబడు
చున్నవి ఇంద్రదాజ్ఞయేమి ? అర్జునోర్వశీయము
భూలోకమునఁ బ్రదర్శించుటేమి ?

రంభ — ఈ విషయమునే యెఱుంగవా ? పాశుపతాస్త్రంబు
వడన ఫల్గునుఁడు నాకమున కరుదెంచినది మొదలు
తిరిగి భూలోకమునకుఁజని సహోదరాదులను జేరిన
వఱకు జరిగిన యావద్విశేషముల నొకనాటికగా
భూలోకమునఁబ్రదర్శింపనింద్రుఁడాజ్ఞాపించియున్నాడు
అంహార్యశీపాత్రధరింప నన్నాజ్ఞాపించె తెలిసినదా?

మేన — ఊర్వశీ పాత్ర నీకే ధరింపవలయు ? ఊర్వశి
యేమైనది ?

రంభ - అర్జున నిమిత్తమే కాబట్టి శిఖరార్థ
 యుద్ధమునకు రామ నిమిత్తము విశిష్టమయ్యగా నివిష
 యుద్ధమునకు వందలవేలమంది అదియునంగాక యిప్పు
 కాక గొప్పది కాకముగదా అందు నిజస్వరూప
 ములే యుద్ధమే నెట్లు? అదికాక మాత్రోగలయాపక
 మగుమన్నది మిగిలిన పాతకధారముతో చెనింక
 బావలయు నన్నుబోనిందు

(అనిపోవును)

(రె కామము)

బిల్ల పల్ల నీ యము

వ తు ర్థ ం క ము

ప్రథమరంగము

(దేవ ఇంద్రుడు బృహస్పతి శోమశుడు దిక్పాలుక)

దే — శువస్వా ! మీ యాజ్ఞానుసారంబుగావిజయుంగొనిరా
న దిక్పాలుకో మాతలిని బంపితి ఈ సరికి వచ్చు
మంతు

బృ — మంచిపని చేసెతిగి దేవతలకనాధ్యులైన యా నివాత
కివచు నాతనిచే వధింపఁజేసి దేవలోకమునకుఁ
ప్రశాంతిఁబూర్చు కొనవలయును

దే — అందుకే దా వాని నిందు రప్పించుట అదిలో ! మన
రిధింబుఁగూడ సవిష్ణుకంబుగావచ్చు గరుత్మంతు
నింబోలి యర్జునాధిష్ఠితమై వచ్చుచున్నది
(ఎదుర్కొను నంత నర్జునుఁడు వచ్చును)

(కొఁగిలించికొని) పుత్రా ! పార్థా ! మహాస్త్రంబు లనే
కంబు శంకర సాక్షాత్కార సమయంబునందిచ్చెదనని నాఁడు
పల్కియు నెల్లొనర్పమి నిన్నె స్వర్గంబునకు రప్పించి యీ సభా
మధ్యంబున గౌరవింపఁ దలఁచియేసుమీ !

అర్జు - తండ్ర ! త్రిలోకాధినాదా ! మీరేమి యొనర్చినను
నన్నుఁ బవిత్రతాతి పవిత్రునిగాఁ జేయుటకైకాక
వేఱొండు గల్గునె ! కానియెడ యజ్ఞాచరణాప
వానాది విధులఁ గృశించి నశింపకయు వీర విహార
క్రమంబున మహాసంగ్రామంబుల దేహంబు విడువ
కయు, సశరీరిగాసేవరమ పవిత్ర దేవలోకంబుఁగాంచి
మిమ్మెల్లర సేవింపఁగల్గు బాగ్యంబు గల్గునే

దే - కుమారా ! ఆదిముని శేఖరుడవైన నీకీ నాక ప్రవేశం
బొక దొడ్డయే ? అదియనుంగాక

గీ అభవు లోకాధినాథు దే శ హంబుఁ దాకి
పరమ పుణ్యుడవైన నీ శ కరియ నింక
నాక మననేల సత్య లో శ కాది సకల
లోకములు చింతిత ఊణా శ లొకతములె

మఱియు నాకంటెఁ బవిత్రుడవైతివికాన నీ కిం దె
ఱుంగరాని విషయంబులు, చూడరాని స్థములు, అనుభ
వింపరాని వస్తువులులేవు వీరె మదీయ సభాలంకార
రత్నాయమానులు

మ గురువర్యుండితఁడేయఖండధిషణా శ కూలంకషుం డల్లదే
వర చింతామణి, వీరె దిక్పతులు, నశ్వారైసుమీయస్సర
స్సరసీజాక్షులు వై జయంత మదిలో శ సంతానవృక్షంబదే
సురమౌనీంద్రుఁడు రోమశుండతఁడెనూ శ శూరై క

చూడామణి !

అర్జు - మహాత్ములారా ! నమస్కారము

దే - రమ్మ రమ్మ అనన్య లభ్యంబగు రాసంహాసనార్థ
భాగంబు నలంకరింపుము

అర్జు - మహాభాగ్యము (ఘోషించుచు)

१ ద్విజ నమస్కార కలనచే శ దివనలును
దేవతా దర్శనంబుచే శ దివ్యవరము
లారయ నవశ్య సద్ధంబు శ లగును గాదె
రెండును లభించె నిచటఁ గో శ రికల కరుదె ?

౨ - శౌనాసీరీ ! వంబులకును దివ్యాస్త్రంబులకును నీకెట్టి
గోపంబు లేదు కాని యొక్క విశేషము

అర్జు - ఏమది మహాత్మా !

౩ నియనన్య సామాన్య బాహుబలపరీక్ష సేసి శంకరుఁడుపాశు
పతాస్త్రంబు నిచ్చెంగాని నివు మా యిచ్చు
నస్త్ర బల పరీక్షఁ గావింపవలయు

అర్జు - అనఁగా

దే - మఱేమియులేదు కుమారా !

మ వనజాతాసనుచే వరాళిఁగొనిదేశవ్రతదుస్సాధ్య దొ
ష్టన విక్రాంతిమె యిన్ని వాతకవచాశ్చానాశరుల్ సర్వస
జ్జనులన్ కట్ట² సేయుచుండె గిరిపక్షచ్ఛేదరూక్షోజ్జ్వలా
శనియిన్ నిష్ఫలమయ్యె సయ్యజవరాశసాధ్యక్షపాటాళిపై

కావున దేవాధికుండవును దేవేతరుండవును, నమా
నుష పరా కమ శాలివి నగు నీచే నిక్కంబుగా దేవ గణా

రాధ్యులగు — రక్కసులు స్రుక్కంగలరు అయ్యద్దంబునే
 * మవ్వలు చవిచాడెందుగా ధ్వనింపఁజెను

అర్జు — తంత్రి! జంబాంతా! నన్నన్యాయం బన గీర్తి
 మంతరిం జేయుటకె కాక నిక్కంబుగా మీకా
 మ్రుక్క — రక్కసు ననెంత?

అర్జు — వాశాసనీ! జనకాబిలాష మవశ్యానరయము

రొవ — త్రిదిగ ప్రశాంతియు ముఖ్యాచరయము

చిక్కా — త్రిలోకంబకాసురవదయు నాదికనయము

అర్జు — మహాశ్మలారా! అవశ్యమిష్టయగఁగా మీయా
 శిర్విచన ప్రవావంబె నన్న విజయం జేయుఁగా!

దే — ఊర్వశీ

ఊ — (ప్రవేశించి నమస్కరించి) ఏమి సేయవు?

దే — నీకే గి నై జయంత ప్రానాద నిక్షిప్త కరిటంబుం గొని
 దెమ్ము

ఊ — చిత్తము (వాయి లెచ్చును)

దే — కుమారా! వార్ధా! ఇక్కరిటరత్నంబు ధరించిన
 వారి కనంతతేజమును రణోల్లాసంబుఁ గూర్చు
 నివిద్దాని ధరించి యింతటనుండి “కెరీటి” నామంబు
 నందేజరిల్లుము (ధరింపఁ జేయును)

దే — జయము జయము పార్ధా!

ఊ — (తనలో) ఆహా! ఏమి యీతని సౌందర్యము!
 జయంత నలకూబర నాసత్యులం జయించు చున్నదే.

దే — ఊర్వశీ! నివింక నేఁగుము

ఉ -చిత్తియు (పోవును)

బృ -ఇంక నస్త్రాంబులఁ బ్రసాదింపుఁడు

దే -కుమారా ! ఇదే ఐంద్రము పత్యర్థి సార్థ విక్ర
మాగ్నిచ్చటా నీరంద్ర నారి దేంద్రము ఇంక నివ్వీ
దిన్యాస్త్రంబులు గైకొమ్మ (మంత్రోపదేశ మొన
ర్చును)

౮౭౨ -వాయుజానజా ! ఇది యాగ్నేయము ఇది దుర్దాం
తాభియాతివిక్రాంతి కాంతారదహనాంత్యకాలకీలి
కీలాకరాశంబు స్వీకరింపుము

వాయువు -కాంతేయా ! ఇది వాయవ్యము ఇది కరాన్ధా
లన్త్రయాజాత మారుతాంగూరప్రభాకూచీకృత పు
షరాక్రమంబు చేకొనుము

యముఁడు -ధర్మజానజా ! ఇది దండము వైరివిర ఘో
దండ దండనోద్దండ చండము చేపట్టుము

కు బేకుఁడు -మహేశామోదిక సంగ్రామ కళావారీశా ! ఇది
కాబుము వైరివీర భుజాగర్వ నిర్వాపశాక్రియా
ధూర్వాహమపుట సురవారీసమార్జ్యే సంభోగాపాద
కంబు సంగ్రహింపుము

వరుగుఁడు -పరంతవా ! ఇవి వారుణపాశంబులు శత్రు
మండలీసమాశ్రోశకోగ్రకీనాశపాశంబులు చేఁదా
ల్పుము

నైఋతి -ఇదే యానుము ఖండనక్రిమాసర్వీతాసుర
వ్రాతంబు అవధరింపుము

ఈశానఁడు —కృష్ణస్త్రియా! ఇది ఐశానము దుర్భరారి
 పాపాణ విఘట్టన టంకంబు గ్రహింపుము
 అర్జు —దిగీశులారా! ధన్యండన
 బృ —మహేంద్రదా!

గీ సారహితకాంక్షియై సారి శ్ర శమనకాంక్షి
 ఆశరానీకములఁగూల్పి శ్ర నరుగుచుండె
 నాయపడుటయుఁ బడమియుఁ శ్ర జక్కఁగాదు
 ఏమిసేయుదు నను చింత శ్ర నినుఁడుగుంకె

కాన యింక సభ చాలించుట యుక్తము మఱియు
 నర్జున వియోగంబున విచారిం మ పాండవేయుల కీతని శుభ
 వార్తలంప్రటయు నవసరమైయున్నది
 దే —గురువర్యా! ఇద్దానికెవరి నియమించుట యుక్తము
 కాఁగలదు?

రోమ —దేవేంద్రదా! నాకు జిరకాలమునుండియుఁ బాండ
 వేయులంజూడఁగుతూహలంబు గల్గియున్నది కావున
 నేనే వాఁకీయదంతమంతయుందెల్పి వారి చింతోప
 శాంతిఁజేకూర్చెద

దే —అట్లైన నింకేమి కావలయు వారలతో నామాటలుగా
 నిటు వచింపుఁడు

గీ సకలపాపోప శమనంబు శ్ర సర్వకాల
 శివకరంబు, సుతీర్థ సం శ్ర సేవనంబె
 యగుట పాండవులార! తీ శ్ర ర్థానవద్య
 సేవనంబునఁ బావన శ్ర శ్రీఁగనుండు

అర్జునా !

మ అయుతార్కప్రతిభావిభాసురమణీరహారోజ్వలద్వారమై
అయసంశిష్ట సురద్రుమప్రసవశిర య్యాకల్పితాళిందమై
నయనానంద విచిత్ర చిత్రితకళాఽనల్పీయమై విష్టప
త్రయ పూజ్యంబగువై జయంతమదె పురత్రాదానరేఁ
బుచ్చుమా

అర్జు —మహాప్రసాదము

దే —రోమశమునిందా ! ఇప్పుడు పాండవులు కామ్యకవన
మందు విజయాగమనాభిలాషులై యున్నవారు మీ
రేఁగి వారి నుల్లాసపఱపుఁడు

రోమ —సంసద్ధముగ నేయుంటి

దే —పార్థా ! ఇకరమ్ము

(తేరవ్రాసును)

(ఇది చతుర్థాంక ప్రథమరంగము)

చ తు ర్థాం క ము

ద్వితీయ రంగము

(అర్జునుఁడు శయనించుచుండ నూర్వశీ ప్రవేశము)

ఊ —(తనలో) ఏమి యీతని సౌందర్యము ! అనేక సురా
సుర నరేశ్వర మండలీ ప్రార్థ్యమాన సౌందర్యనగు
నన్నే వలంపఁ జేయుచున్నదే ! ఆహా !

మ యమునాంబు ప్రతిబింబితేంద్రశయో! యంక
 ప్రబాజ్యంభణ
 క్రమలీక్యత వార్వశాజ్ఞగువియో! కైమధ్య
 కందర్పమో!
 రవయూంగుని మోముగొము భళిరా! రాజద్వయం
 బయ్యెఁ జి
 త్రమ గాంచంగ తానతప్రబలె బే శ దంబెన్ననీ
 కెంటిలో

చన్ని నవమోహరాంగుఁ దాదరించునా? సందేహ
 ము? మానషాలభ్య దేవకాంతాత్మంబు తనకుఁ దానై
 నలవి వచ్చినఁ దిరస్కరించు పంకుండునుం గల్లునా! అరరే!
 ఏమిది! దక్షిణ భుజంబదరు చున్నయది నిరాశాసూకమే!
 కాదుకాదు దక్షిణభుజ స్పందనంబు సంఘోగ సూచకంబుగా
 దైవజ్ఞులు పల్కుచుందురు మెలుమెలు అట్టెననింకేమి
 కావలయు

గీ మారకోదండి నిర్ముక్త శ మార్గణములు
 హస్తలీలా సరోజంబు శ లగునుగాదె
 క్రూరరజనీశ చంద్రికాం శ కూరచయము
 లము దరహాసమగ్నాంశు శ లవును గాదె?

ఇంక నీసుకుమారు పాదసంవాహనవ్యాజంబున
 మేల్కొలిపెదం గాక (అని పాదము లొత్తును)
 అద్భు - (మేల్కొంచి డిగ్గన మంచము డిగ్గి) తల్లీ! దేవ
 కాంతా శిరోమణీ! ఊర్వశీ! నమస్కారము

ఊ - వీరాధివీరా ! నవమోహనాకారా ! ఒకానొక యబల
తరుణశ్రేష్ఠ సేవాబుద్ధి రాఁ దగురీతి నాదరింపక
యిట్లు సమస్కరించు వారెందైనంగలనే ? ఇది శూర
కుమారులక్షణమే ?

అర్జు - తల్లీ ! నూరులు యుద్ధరంగంబున శత్రువుల పట్ల తమ
శౌర్యంబుఁ జూపనలెఁగాని తల్లులగు మీవంటి వారి
యెడనా ? సేవాబుద్ధి నంటివి, అట్లనంజెల్లునె ఆది
నారాయణు నూరుకాండంబునం జచ్చింది అసా
ధారణ కీర్తిశాలియగు మాతాతఁబురూరవుం
బెండ్లా² పాండవేయులకుఁ బూజ్యురాలవగు నీవా
నన్ను సేవించుట? తల్లీ తుమించి నన్నుఁ నిఁగొమ్ము

ఊ - అర్జునా ! నిన్నుఁబనిఁగొనుటకేగదా యిట్లొంటరిగా
నిశాసమయంబున నేతెంచితిని

అర్జు - అట్లయినఁ దక్షిణం బాజ్ఞానంప్రము

ఊ - విషయా ! అదే యాత్రురచంద్రుండు ననవే² కిరణ
ముల నాతప్తసువర్ణ శరీరమింకను దంపఁజేయు
చున్నాఁడు వాని దండించి నాశరీరతాపోషశమ
నందుఁ గావించుము

అర్జు - తల్లీ ! ఇట్టి మాటలనంబాడియే? సకలలోక ప్రహ్లాద
కరుండగు చంద్రుదూషింపఁదగునే? అదియునుంగాక-

ఊగుజనితి వాతండు చి శ్ర త్తోద్భవుండు
దానవారికి నొట సో శ దరులు గారె
అదియునుంగాక నీ భర్త శ యైన యా పు
రూరవోఽన్వయ పతిగాఁడె శ దూఱఁదగునె ?

డి - అర్జునా ! ఆ బంధుప్రేమ యతనికే లేక యిట్లేచు
చుండ మనకెంగునా కల్పితబాంధవ్యము మఱియు
భర్తృవంశ కర్తయంటివి అదేటిమాట ? వేశ్యలకొక
భర్తృకూడ ఎంగునా ? దేవకాంతలకు వావులు
వరుసలును లేవని నీ వెఱంగవే ?

అర్జు - అయినను నిష్కారణముగా విరహిణులుంబోలె
జంద్రు నిందింపాల ?

డి - అర్జునా ! ఇంకను విరహిణులుంబోలెననుచున్నా కేమి ?

గీ మోహనేందునిఁగేరు నా శ్ర మోముగోము
ముకుర కళమీఱు నాదు క శ్ర పొలకాంతి
వెల్లఁదనమూని విరహిణ శ్ర విధమఁజాటి
చెప్పుచుండుటలేదే ? ప్ర శ్ర శ్నింపనెల ?

అర్జు - తల్లీ ! ఎత్త్ర ప్రేమఁజూపి నన్నానందింపఁజేయ
వలసన నీ విట్లసంగత ప్రణయనర్హోక్తులాడం
జెల్లునే ? నీవు దేవకాంతవగుట వావి వరుసలు నీకు
లేకున్నను

గీ మా కు గోద్భవుఁడై ఎతా శ్ర మహాఁడునైన
యా పురూరవు నిల్లాల శ్ర వైతి కాన
మాకు నెఱైన మాతృ స శ్ర మానవీవు
తప్పనాడంగఁ జెల్లుచే శ్ర తల్లీ ! నిన్ను

డి - అర్జునా ! వావుల వంకంబోయి తప్పించుకొనఁ
జూడకుము అట్లయినను దప్పదుసుమీ యేమందు వేని

క సరసిజాతాక్షు నూరు సం శ జాతనౌట
పుత్రి నైతినిగాదె యా శ ప్రియనకుచు
ఆతఁడిప్పుడు నీకు జా శ యాగ్రజన్మఁ
డౌటచే మేననోడలి శ నైతిఁ బార్థ !

అర్జు — తల్లీ యట్లనంజెల్లునే? ఎన్నఁచో నెన్ననియూరువు
నందుఁ బుట్టి ఎదప దేశకాంతా సమ్మిశితవై
క్రమంబున మాప్రసతామహు బురూరపు నెయ్యంపు
టిల్లాలివై మావంగడంబువెలయించిన నన్నే రీతి
మన్నింపవలెనో యెఱుంగనే? తల్లీ నన్న దీవించి
మఱలి పొమ్ము

ఉ — అర్జునా ! ఏలయిట్లెవో కొఱగాని వావులు కల్పించి
కొని నన్నఁదిరస్కరింతువు ఇదిగో! ఇటుచూడుము.

గీ రతిని దలఁదన్న రమణి నీ శ రతినిగోరి
తనకు దానగవచ్చి మం శ తనము లాడ
కుచయుగళ కుంభగాఢోప శ గూహనాతి
సౌఖ్యగసవార్ధిఁ దేల సం శ శియముతగునె ?

అర్జు — తల్లీ ! నిజంబరయ

గీ రతిఁ దలందన్నఁజాలు వి శ భ్రాజితాంగ
రామణయకము గలుగు శ వేమ వయిన
మాతృతుల్యపు గాన త్వ శ న్మానితాంగ
రామణీయక మెల్ల న శ ర్చ్యంబునాకు

ఉ — అర్జునా! ఏలయిట్లు మాతృతుల్యనని తిరస్కరించెదవు
మీవంశ కర్తయగు చంద్రుండు మాతృకుల్యయగు

కురువత్సరములదే ? అతనికేదోపంబు సంభవిం
చి-ది ?

అర్జు - తల్లీ ! దేవరాజును దేవరాజులను జారత్వదోషం
లలేదని నీవే దా వచించితివి అచంద్రుండు సమస్త
దేవరా ఘోజ-ప్రదాత గావు, నాతని కాదోపంబు
లేకగయి యుండవచ్చును

ఉ - అర్జునా ! ఈచమత్కారవచనంబులచే నూరకకాలయా
పనము సేయక నీపృథు, బాహుగాఢ పరిరంభసంకు
విత స్తనకుంభగా న్నలుకొమ్ము

అర్జు - తల్లీ ! అసంగత వాక్యాక్లంఘనంబుచే నన్నువిమంషక
ప్రమించి నిద్రా సౌఖ్యమనుభవింపనిమ్ము

ఉ - నిద్రా సౌఖ్యామా ! ఏమిసౌఖ్యమనుభవించెదవు ?

గీ కామినీమణి లేచి చ శ క్కచి విలాస
శియన మందిరమద్ది ని శ స్సంశయముగ
మెఱుఁగులేనట్టి జాళివా శ మినమిగాదె
యట్టిశయనంబు శియనమే శ యపరమాం !

అర్జు - తల్లీ ! అంతకింతకు సీతాదయోక్తు లతిక్రమించు
చున్నవే కాని రావార్ధనా వాక్యంబు లేమియు ఫలిం
పున్నవి మఱయు నొక్కవిశేషమి వినము

గీ జ-దిముసనోడి యకట ! మే శ మైదుగురిము
కాననాజ్ఞాత వాసమున్ శ గడపు లోకటి
జాయతోబ్రవ్వా చర్యంబు శ సల్పు లో టి
నియమములు రెండుగూర్చుకొం శ టిమిసవిత్రి !

కావున మానియవప్రకారముగ నీపదునూడేండ్లను
స్వకాంతా సంకమంబుఁ గూడఁ బుత్యజింపయింటిని గాన
వృధాప్రయాస బడక మఱలిపొమ్ము

ఉ - అర్జునా ! జూడింబ న ధాత్తరాష్ట్రులొక వాక్యములు
పాలనీయంబులు గావనుటలోకప్రసద్దమేకద ! అందుకు
సాక్షిగాఁ దొలుతఁ గోల్పోయిన రాజ్యాదిభోగం
బులు మీరే మఱుఁచైనొనలెనా ? నన్నల గాధిం
చెదవు ?

ఉ సూదులన్నవాఁడియయి శ సూటిగచంద్రమయూని
జాలమున్

మేదుర బాధకై పరిణ శ మించుచున్నవి వజ్రమండలా
గ్రోదరధారలైతొ - రుశున్నవి మన్మథవిష్ణుబాణమున్
నదగు కౌగిలింతయను శ విస్తులవక్తము విచ్చికావునూ !

అర్జు - మాననీ శిరోఁరిత్నమా ! ఏయిట్లు వృధామన్మదా
వస్థలంజెంది యుక్తాయుక్త విచక్షణతగోల్పోయెదవు

గీ బ్రహ్మచర్యవ్రతంబుచేఁ శ ఎట్టిరాఁడ
నన్యకాంశ కుమార తు శ ల్యప్రవర్తి
నిన్నిగుణములు విడదిన శ యేనుపలుక
మాతెవగునికుఁ దగునె కా శ మంబుసూప ?

ఉ - అర్జునా ! శీవుభూలోకింపిన నున్నయపడౌ భూలోకా
చారములను ప్రతిజ్ఞలను జెల్లించునె నెల్లును గాని
యే తద్దౌషంబులేనియినా మన నట్లు ప్రవర్తింప
బావ్యంబు గాదు

అర్జు — ఏమీ ! ఏనునాకమునకే గుడెంచినంత గానాకసుండు
వైతిగా ? వలదు వుడుచున్లు ! నన్న బాధింపకుము

ఉ — అర్జునా ! నీనంగ సంగ్రామానంద పారవశ్యంబు
గూర్ప వచ్చితివె కాని బాధింపఁగాదు నీవెన్ని
పుణ్యంబు లొసర్చినను గానంగమంబు చేకూఱదు
ఏ సిరిరా మోఁకా గొడ్డెదవు ?

ఉ స్వేదకణ ప్రచూరవివరశీకృతమూర్తులు యామమాత్ర సం
చాదిత నిద్రలున్ ప్రసవనాయక కెళి కళానభిజ్ఞ లా
సాదిత వ్యాధి మనుజుసారసగంధులటంచు నెంచితే
త్రైదివకాంతలన్ మదనతంత్రనిమంత్రణచిత్తకాంతలన్

అర్జు — తల్లీ ! అద్ది నిజమే కావచ్చును కాని స్వకులాచార
ధర్మంబులు వీడుట ధర్మవిరుద్ధము కాన మానవుం
డనగు నేను దేవకాంతం గూడుట ధర్మదూరమే
యగును

ఉ — అర్జునా ! ఏమిమాటలివి ? ఎందఁడెందుఁ ఘాతాంతులు
దేవకాంతలం గూడి కీర్తిమంతులుగాలేదు ? అదియుం
గాక !

౩ నరవధూటులరతి వీర్య శ నష్టహేతు
వతుల బలహీన కారణం శ బగునుగాని
దేవగోక వధూటీ ర శ త్రికమంబు
వీర్య సంవృద్ధి కరము సం శ విత్ప్రదంబు

కావున నివంటి వీరకులాభరణంబులు మమ్ముఁ దప్పక
యొదరింపవలెను

అర్జు - తల్లీ ! అదేమిమాట ?

శీ అద్రినెక్కెనఁ గానరా శ నట్టి జగతి
చెన్నెనెక్కెనఁ గానఁగా శ నెట్టులగును ?
శివ ముఖవాత్తి విక్రమ శ శ్రీ మించి
శల్లుచె నిజ్జరిరతి శ కలన లలన !

ఉ - అర్జునా ! రాజులు త్తిరోత్తిర పదవ్యాసస్తలగుటంజేసి
యల్లు పల్కి నను దిరస్కరించుచుంటివి ఇంకనొక్క
విషయము గమనించుము

ఉ స్త్రీయ స్వయంబుగా వలవిశ్చేరినవారల నాదరింప కు
ద్వేషమాకుమారశర శ కేదనఁబాల్పడఁజేయు న మ్మను
ప్యాళితమంతఁదా మరుతశరాపదలం గొనితెచ్చికొంటకే
ములముగానెఱింగియింక శ మోదముతోననుగార
వింపుమా !

అర్జు - తల్లీ ! ఏదియెట్టైనను నెను ధర్మంబును బ్రతిజ్ఞా నియ
మంబును దప్పఁజాలను

ఉ - అర్జునా ! ఇప్పుడు నీవు దేవలోకంబున నుండుటంబట్టి
దేవతా ధర్మవిరోధముగాఁ బ్రవర్తించిన నదియు
దోషమేయగు

సీ వారిజాతలతాంత శ వారకల్పితకాంత
శయ్యనిష్కాంతయై శ చనఁగఁ జనునె ?
చైజయంత నిశాంత శ వరిరత్న కలితాంత
రంబు నిర్మిధుగమై శ క్రూలఁజనునె ?

గ్రహనోల్లసితంబులై పరిభృతంబులు పంచమ స్వర
ములు వెలార్ప హాయిగా విహరింప నిచ్చగింపుము
కొరివచ్చిన కాంతంగూడుట దోషంబు కానేరదు
ఇదిగో నీపాదపతితనన్ను మన్నింపుము

అర్జు — (కోపముతో) ఏమేమీ? నేనెన్ని చెప్పినను వినక
రాష్ట్రతిష్ఠాభంగంబుకావింపనే నాహించుచుంటివే?
అందుకై దేవతలు నిన్నిటకంబు యుండరుగదా!

చ తరియ చంద్రుడున్ గతులు శ తప్పచరించిన వార్ధు
లేడు న

బుర్రముగ నొక్కటై కలిసి శ పోయినఁ గల్పక మెండి
పోయినన్

ధరణిఁ బృథాత్మజుల్లవము శ ధర్మముఁ దప్పరు వేయు
నేల య

న్యరమణి వందులో జనని శ వట్టినినుంగవఁ గూడనేర్తునే!

కాన మాతాడకపోమ్ము నీముఖావ లొకనముగూడ
పాపశంకం గూర్చుచున్నది

ఊ — ఏమేమీ! క్రూరాత్మా! అనన్యసామాన్య సౌందర్య
వతియు నారాయణోరుకాండ గంజాతయు అగస్త్య
మహామనీంద్ర జనయిత్రీయు, త్రిదివకాంతా శిరో
రత్నంబునగు నేను కోరి నీసంగమం బపేక్షింప
షండుడునుంబోలెఁ దిరస్కరించితివి గాన

గీ లోకమెల్లరు నవ్వ నా శ లీకలోచ
నాకదంబకముల మధ్య శ నాన వీడి

షండుఁడయ్యెదుగాక, యీ శ శ్వేర వరాను
భావగర్విత ! రంక స్వ శ భావమీరి !

(ఁని వెడలిపోవును)

(ఁని వ్రాసును)

(ఇది చతుర్థాంకము)

(ఎ య సు)

చ తు ర్థాంకము

తృలియ రంగము

(ఇంద్ర సభ)

ఇం - గురువర్యా ! సభాత్తారులారా !

ఉ నేటిక దేవతానగర శ చేతృతయన్ వ శుంద ముబ్బఁగా
నిటయి దేవ సంచయవి శ సేతమిగద సమూహా పాషణా
పాటవ మాచు నా హృదియ శ పద్మము మిక్కిలి

యొప్పె దుష్ట దో

పాట వివాటనక్రమస శ మర్థఖరాంశుఁడు పార్థరాకచేన్

బృ - తప్పక నీ మనొంబుజాతమట్లే రంజిల్లుఁ గాక

మాతలి - దేవా ! ప్రమాదము ! అర్జున సంగమాభిలా
షిణీయై యూర్వశీకాంత రాత్రి వైజయంతమున
కేఁగి యాతనిచేఁదిరస్కరింపఁబడ తత్కోధంబునఁ

బాధుని, నపుంసకుడవు కమ్మని శపించినది అదే
యజ్ఞునఁడు విషాదావనతాననుఁడై యిటు వచ్చు
చున్నవాఁడు

అర్జు - తండ్ర ! నమస్కారము

ఇం - ఎఱ్ఱ ! విచారింపకుము విధి విధానంబు దాట
నెవ్వరి తరము గాదు నీ ప్రతిజ్ఞా పాలనేంద్రియ
నిగ్రహమే నిన్నుఁ గావాడ గలమి ఊర్వశీశాపోప
హతుండ నైనట్టిప్పుడె వింటిని

• దేవలోఁ ప్రశాంతికై శ్రీ తెచ్చి పాధి
శస్తునిగఁ జేసెఁ బాకశా శ్రీ సమఁడటన్న
నింద నాయుట కొఱకునై శ్రీ నె నొనర్తు
సంచదుపశాంతి దాన నీ శ్రీ కగునుంగు

—న విచారింపకుము మీరు ప్రచ్ఛన్నులరై యుండ
చున్న యజ్ఞాతవాస వత్సరమున నీ శాపంబనుభావ్యం
బగుఁగాక అప్పుడు నీవు నర్తనోపదేశకుడవై రాజ పుత్రి
కల నాట్యకళా పారంగతలఁ జేసి కీర్తిఁ గైకొందువు గాక

అర్జు - తండ్ర ! ధన్యుండను ఇంకనిదే దుష్టనివాతకవచ
గాఁడస వధార్థింబరిగెద మార్గ దర్శకుల నాయత్త
పఱిపుఁడు

ఇం - మాతల్లీ ! రథంబు సిద్ధ పఱుపుము బహు జాగరూక
శక్తో సారధ్యంబు చేయవలయును

మా - విత్తియు రథము సిద్ధముగనే యున్నది

ఇం —కుమారా ! పార్థా !

హ క్రూరాత్ముల్ మదయున్తు లాహవ కళా శ కూలంక

ఘల్ విద్విష

న్మారుల్ ధర్మ విదూరవర్తులు మహా శ మాయాసమేత

క్రియల్

పారావారనిశాంతలాదిలిజలేశవంద్యక్కలౌటన్ భుజా

సారంబన్ మలియుం గదిర్చి రిషనా శ శక్రీడ

వర్తింపుమా !

అర్జు —తండ్రీ ! అట్లే యొనర్చెద

బృహ —వీరాధివీరా ! పృథానుమారా !

ఉ శంభువరప్రసాదుడవుశసంగర రంగ భయంకరాశు గో

జ్ఞంభుడవక్షయ ప్రదరశనద్ధనిషంగుడ వట్టి నీరణా

రంభమ శుంచదాసురషరాక్రమవార్ధికి బాడబాగ్నిసం

రంభము గాంగఁ బార్ధ ! సుక శ రింబుగఁ గొమ్మ !

జయేందిరా మణిన్

ఇంక వార్ధి నిగూఢులగు నా నవాతకవచ దై తేయుల

పరాక్రమ లక్ష్మీయు వార్ధిం గలియుఁగాక

అర్జు —మహాత్ములారా ! మీయాశీర్వచనంబు లమోఘం

బులు

గీ నాపరాక్రమ పావక శ వ్యాప్తికిని
మీ వరాశిర్మరుత్సము శ స్మిలనంబు
త్రోడు సూపవిరోధి బం శ ధురబంబు
శలభ సంకాశమైమాడి శ సమయుఁగాక

(అని నడువఁదెరవ్రాలును)

(ఇది చతుర్థాంకము)

సంపూర్ణము

బిల్ల పల్ల నీ యము

సంచమాంకము

(కామ్యక నామ ద్రౌపదీ ధర్మజ, భీమ యముల)

ధర్మ — మనోహరీ ! సహాదరులారా ! పాశుపతాస్త్రంబు
వడయ విజయుఁడైగి నేటికి రమారమి యే డువత్స
రంబులు కావచ్చినది ఇంతవఱకు నాతని క్షేమసమా
చారంబు లేమియుఁదెలియలేదు ఏమి కర్తవ్యము ?

ద్రౌ — మనోహరా ! ఆ పాండవ మధ్యముఁడు లేని యీ
కుటీరమెంతయుఁ దరళంబులేని హారంబువలె విన్నం
బోయినది ఆతఁడింకను రాకున్ని గతంబేమియో
కదా !

భీమ — అన్నయ్యా ! నిష్కారణముగాఁ బార్థుని తప క్లేశంబు
నకుఁ బాల్పడఁజేసితిమి వేలకొలది వత్సరములు
తపించి తపించి మహర్షులే పడయలేని శంకర బ్రహ్మ
దము పార్థున కంతలొనన కల్గునే ? శత్రువిజయంబునకా
పాశుపతంబే కావలయునే ?

స్త్రీ పరిపంథి గంధసిం శ ధుర కదంబక భయం

కర సింహవేషిమీ శ కర్కశాసి

భీనూభిసంపాత శ భీన్నరి ముఖరక్త
 పాన సమ్మోదన శ భాసురగద
 ప్రశ్నధిమండల శ ప్రథమాంగ కర్తవ్యో
 ద్దండ మాబీభత్సు శ గాండివంబు
 శలభీకృతారాతి శ సైన్యసంమాతంబు
 నకులవాహిక మహా శ నైపుణంబు

శీ అన్య విక్రాంతహస్త తం శ తన్యమాన
 ఘోర కోదండ ఖండన శ క్రూరకార్య
 చణము సహదేవు పాణి దు శ స్సహశరాస
 విట్టి వీరులమేల శం శ కింపననికి

ధర్మ — భీమసేనా ! ఏల వృధాయహంకరించెదవు మహాస్త్ర
 లాభంబున మనకేమియు నష్టంబు లేదుగదా ! అరణ్య
 వాసంబు వృధపుచ్చనేలయని శ్రీకృష్ణుఁడెద్దానికై
 తన ముద్దుమఱిందింబుచ్చె కాన తదాగమనాభి
 లాషులై భగవత్ప్రార్థనంబు సల్పుఁడు

నకు — ఆర్యా ధర్మజా ! ఇప్పటికే యేఁడేండ్లు గడచి
 పోయినవి శంకర ప్రసాదంబింక నెన్ని యేండ్లకుం
 గల్గునోయెఱుంగరాదు మిగిలిన యాతేండ్లలోనైన
 దన్నుకోరధనధియు సోదరాలోకనోల్లాసంబు మనకునుం
 గల్గునే ?

సహ — తప్పక సిద్ధింపఁగలవు లేకున్న భూతభవిష్యద్వేది
 యగు శ్రీకృష్ణుఁడేల యిప్పనికై తనముద్దుమఱిందిం
 గూర్చును ?

ధర్మ — నిజము నిజము సహదేవా ! నీమాటవృథగాదు
తప్పక యచిరకాలములో వార్డుడు సాధితార్థుడై
రాఁగలఁడు

ద్రౌ — అట్టి యాశలతోనే యిన్ని నాశ్శుగడపితిమి కాని
తదాగమనంబు మాత్రము నద్దించుటలేదు

ధర్మ — కాండా ! అనుజన్ములారా ! నేఁడెద్దియోయొకశుభ
మవశ్యము కల్గవలయు ఏకదీక్షగా నాదక్షిణాక్షి
యదరుచున్నది

భీమ — మనకంకను శుభములా ? ఎందుండి యూడిపడును ?
అజ్ఞాతవాసవత్సర మొకటి ప్రచ్ఛన్నముగాఁగడచినఁ
గదా ?

ధర్మ — తమ్ముడా ! భీమసేనా ! దైవానుగ్రహముచే నదియు
నట్లే గడవఁగలదు మగమిప్పుడు కష్టదశలోనున్నంత
మాత్ర శుభములు కల్గవనియేనానీనమ్మకము గాఢాం
ధకారములో బాధపడు బాటసారికి మిన్నుమిన్ను
మని కక్షత్రములప్పుడప్పుడు తోడుసూపవే ? ఇంతటి
పరాక్రమవంతులమయ్య నీకష్టంబు లనుభవింపనేల
యన్న -

గీ చండతరభాను కాండబా శ స్వంతుఁడగుచుఁ
బరదురాలోకుఁడై వెల్లు శ భాస్కరుండె
రాహుదంష్ట్రా విలగ్న దు శ ర్దశఁగనండె ?
మనమనఁగ నెంత ? కాలక్ర శ మంబునందు

కాన యీకాననావాస చింతంబాయుము మద్దక్షి
శాక్షి స్పందనఫలితంబుగా ముఖ్యముగా విజయాగమనంబో
లేక తద్వార్తయో తెలియఁగలదు కానఁదన్నిరీక్షకులై
యెదురు మాడుఁడు

ద్రా —నాధా! మీనిశ్చయంబు ఫలించుఁగాక! తద్దర్శన
భాగ్యంబు మాకొదవుఁగాక

భీమ —ఏమి మీయాశయంబులు తెచ్చికోలుముదంబులు!

సహ —సోదరా! వృణోదరా! అట్లునిరాశఁ జెందఁదగునే
ధర్మచుత్తుని వాక్యంబులెన్నఁడై న నిరర్థకంబులగునే!
తప్పక నెఁడెద్దియో శుభంబుగల్గు

(అంతఃకావ్యమునిండునిప్రవేశము)

ధర్మ —మహాత్మా! వందనములు దయసేయుఁడు

రోమ —శుభమస్తు పాండవులారా! అందఱకును సేమమే? ఏను
రోమశుండనువాఁడ ఇంద్రప్రేషితుండనై వాసవి
వార్తలు మీ కెఱింగింప నేతెంచితి

ధర్మ —మీవంటి మహాత్ములదయచే నిప్పటికి సుఖులమై
యుంటిమి అర్జును శుభవార్తకే యెదురుసూచు
చుంటిమి పరోపకారపారీణులగు మీదయచే నదియు
సిద్ధించినది

రోమ —ధర్మజా! సజ్జనస్తుత్యచరిత్రుండవగు నీకీవినయంబు
సహజంబ ఇప్పుడు పార్థుఁడు పురుహూతసమాహూ
తుఁడై నాకంబున సుఖంబున్నవాఁడు కొలఁది
దినములలో మిమ్ముఁగలియరాఁగలఁడు

భీమ — పార్థుడు నాకమెఁగెనా? శంకరునిచే బాశుపతంబు
వడయ దబాదీక్ష బూనరేదా?

రోమ — భీమసేనా! పాశుపతంబు వశమయే నాకమున
కరుదెంచె

శ్రీ మత్తపోనినబక్తి వాశ వసము వలనఁ
బృహు బాహుతేక శ్రవధము కలనఁ
బృహు దృహు మెప్పించి పడసనాఁడు
బవ్యవాశుపతాస్త్రంబు శ్రవాండ్రయ !

ధర్మ — ఆహా! ప మసంతోషము

నకు — తదుపరి యింద్రలోకమే గవేల?

రోమ — అప్పుడు దేవేంద్రుఁడును సకలదేవతా ప్రేరితుఁడై
పాండొకొనిరా మాతలి నాదంబు నిచ్చిపంచె
అర్జునుండును ద్రదధాధిష్ఠితుండై

సీ కాద్రవేయస్వామి శ్ర కాంతిశయ్యాసన
మధుకైట భారి నా శ్ర మహిమ నెసఁగి
యైరావతానేక శ్ర వారూఢ దేవతా
నార్యభౌముండు నా శ్ర సరణిఁగులికి
జాతరూప శిలో శ్ర చ్చయాతతాధిత్యక
కలితవారిదమునాఁ శ్ర జెలువు మిగిలి
గంగానదీ వీచి శ్ర కా డోలికాలోల
కాదంబవరము నాఁ శ్ర గాంతిఁదనరి

గీ నిఖిల నాకౌక సానీక శ్ర నేత్ర నివహ
పర్వదాయకమూర్తియై శ్ర ఎచ్చి విరుల

సురవిమానాధిరాజ మ శ్చైరువుదోఁప
డిగియెందన పుష్పవా శ్చ టికలనశమ

ధర్మ — తదుపరి ?

రోమ — అట్లు దిగి పారిజాతలతాంత వాహనసంభరితచూరు
తాంగూరము లల్లస్సనవిచి మనోజ్ఞకేశపాశెంబు
లూప దేవకాంతాకదంబ స్రవణయ టాక్షేక్షణంబు
లోక్కమ్మడి ముఖమండలము నాక్రమింప లతా
వితానగోతపుష్పంబులుమంజుతరమార్గంబుఁగూర్ప
మెల్లమెల్ల నడచుచు రాజమార్గంబుచేఁ అప్పుడు
సౌదాంతరజాలకంబులచెంత నచ్చర కొలంబుకొమ్మ
లెల్ల బొమ్మలవోలె నిల్చి యీదీయ సాందర్యామృత
పానంబు సేయందొడంగిరంత నొక బాల —

ఉ తానముచేసవచ్చిపరిశ్రధానముఁ గట్టుచుజాలకంబునన్
వాని పరాకునంగని య శ్చ వారితి తత్ప్రతి చిత్తవిధి సం
ధానితమైనఁజక్కెనిక శ్చ దాట గలాఁయటంచుబేలయై
పీనకుచద్వయంబు విగఁ శ్చ బెట్టియె తాలిచెఁ

గంచుకం బొగిన్

ఇవిధంబున బాలాజన హేలాకటాక్ష జాలానంద
దాయయై పోయి సుధర్మం బ్రవేశించి సహస్రనాక్షుచే గార
వింపఁబడి తదర్థాసనంబులంకరించె అప్పుడు సకలదిక్పా
లురు తమతమ దివ్యాస్త్రంబులొసంగిరి ఇంద్రుఁడు కిరీటం
బును, దేవతలు “దేవదత్తం” బను నొకశంఖంబును బ్రసా
దించిరి

ద్రౌ — అట్లయిన నింకనాతనిఁ బంప కుండుటకు హేతువేమి?
 రోమ — మాననీ ! అదియుండెల్పుచున్నాడ, వినుము
 నివాతకవచునెడిదుష్టదైతేయులు సురల కసాధ్యులై
 త్రిలోకహింసఁగావించుచున్నారు కాన తద్వధార్థమై
 దేవతలు ప్రాద్ధింపఁబాధుఁడం దాఁగె సుఖముగా
 నింకఁ గొలఁది దినముల గో రాఁగఁడు మఱియు
 వింద్రుఁడు తన మాటలుగానిట్లు పలుకుమనియె
 వినుఁడు

గీ సకల పాపోప శమనంబు శ సర్వకాల
 శివకరముఁ బుణ్య తీర్థసం శ సేవనంబె
 యాట పాండవులార ! తీ శ ర్థాన వద్య
 సేవనంబున పావన శ శ్రీఁగనుండు
 కావున తత్సేవనంబున కుపక్రమింపుఁడు

ధర్మ —

ఉ అంబుజగర్భతేజ ! సుజనావళిచేవినియుంటి మున్ను, తీ
 ర్థంబు సేవ సర్వశుభ శ దంబని కాని తదీయ సన్నహ
 త్వంబు లెఱుంగ నైతి విశ శ దంబుగఁ దెల్పవె తన్న
 హత్త్వి సా

రంబులునిన్ను వేఁడెదనిశరంతరమున్ మునిలోకపావనా !

రోమ — ధర్మపుత్రా ! దానికై యింతగా నడుగనేల ? సావ
 ధానంబుగా వినుము

సీ యాగాదు లొనరింప శ నందునట్టి ఫలంబు
 చేకూఱుఁ దిర్థసం శ సేవనమున

భూస్వర్ణ గోదాన శ్రీ ములఁ గల్గెడి పుంబు
 చేకూఱుఁ దీర్థసం శ్రీ సేవనమున
 అనయోప వాస దే శ్రీ వార్చాదిక పుంబు
 చేకూఱుఁ దీర్థసం శ్రీ సేవనమున
 ఆర్తావన క్రియా ప్రా శ్రీ ప్త దివ్యఫలంబు
 చేకూఱుఁ దీర్థసం శ్రీ సేవనమున

గీ అశ్వమేధ వితాన స శ్రీ హస్తకరణ
 పుణ్య పరిపాక మబ్బున శ్రీ గణ్య తీర్థ
 సేవనంబున నిజము ధ శ్రీ రావ ధీరి
 తోక్ష వరులార ! పాండవే శ్రీ యోక్షలార !

కావునఁ దత్త తీర్థ మాహాత్మ్యములు తత్త తీర్థం
 బుల కడనే వచించెద నడువుఁడు

ధర్మ —చిత్తము మహాత్మా ! అట్లే పొవుదము
 (లేవి నడతురు)

రోమ —పాండవులార ! ఇదే పుష్కర తీర్థము ముప్పది
 మూఁడుకోట్ల దేవతలతో బ్రహ్మనిరంతర మిందుండి
 యిందాడినవారి కఖిలైశ్వర్యములుఁ గూర్చుచుండు
 మఱియు నశ్వమేధ పలంబుచేకూఱుఁగాన దీనతీర్థ
 మాడి తరింపుఁడు

ధర్మ —ధన్యలము మహాత్మా ! ధన్యలము

రోమ —ఇది శాకరస తీర్థంబు దీనియుత్పత్తిక్రమంబతి
 విచిత్రము తొల్లి శౌనకుండను మహర్షి యజ్ఞార్థము
 దర్భలనేరుచుండ దత్తుశాభి ఘాతంబున వ్రేలు

వచ్చి శాకరసంబుద్భవించి పాపదోషంగినది దాన
 రాతండు విష్ణుక్షణై యానందోద్రేకమున నాట్య
 మాడుచుండె అద్ది దుస్సహంబగుటచే దేవతలు
 వ్రాద్ధింప శంకరుండు మాయామునియై వానికడకేగి
 యేల యిట్లాగుచుంటివని ప్రశ్నించి వానిచే దత్త
 మింబువిని యిది యొకచిత్రమా! ఇటు మాగునుని
 తన ప్రేలికొ నెంతో క్రేలింగొట్ట నందు భూతి
 జనించినది దాని కమ్మాని లజ్జించి మహాత్మా! నేవు
 శంకరుడవుగాక యింకొకరుండవుగానేరవు నన్ను
 సై యుమని కేడికొనియె శంకరుడు ననుగ్రహించి
 ఎరంబు వేడుమనుటయు సతండు

చ ౨ రు శవరం బొసంగ సమ శ్ర కట్టితివేని యుచూమహేశ! మ
 త్కరప్రతమైన శాకరస శ్ర ధామహోత్తమ తీర్థరాజమై
 చిరతము సేవకాళి వి శ్ర నీతసుఖంబు లొసంగుగాత సు
 ధరముగ చంబతోడ నివ శ్ర సంతువుగాత సతంబు నీవిటన్

అనికోరుటయు శంకరుండు నట్టు లను గ్రహించెగాన
 యిది తీర్థరాజంబు నాఁజెల్లు దినిసేవించి తరింపుడు
 రోమ - ఇది రామప్రహదంబు

ఉ ద రుణమా కురార ఘన శ్రధాంబ రాజులంబు తత్ప్రతీ
 కారుణధారలన్ బరశుశ్ర హస్తుడు భార్గవుడీ మడుంగులం
 గూరిచి పార్వతీశ్వరు న శ్ర కుందయామతిఁ దీర్థరాజ సం
 న్కారమునందఁ జేసెనివిరసాత్మజనాఘనివారకౌఘముల్

ఇందుఁబితృ తర్పణంబుఁ గావించువారికిఁ బితృ దేవ

తలు నాతోక్కంటి యభీష్టవరంబు లొసంగుదురు కాన
దీని సేవింపుడు

ద్రా - ఏమి యీ కాంతలు ! క్రమక్రమంబున మన వైపు
నకే వచ్చుచున్నవి దేవలొకవిమానమా యేమి ?

రోమ - మానినిమిది ! వాండవులార ! నిజంబద్ది దేవవిమా
నమే నిజయుడు రావొచ్చు ఆతనితోఁ గూడ నిందాడి
తంతముగాక

అర్జు - (వచ్చి) ఏ హాత్ములార ! నమస్కారములు

రోమ - దేవకార్యంబు నిర్వహించితే ?

అర్జు - చిత్తము మహల్లా !

ధర్మ - ఇన్నికాదు సుఖంబెకిది

అర్జు - విల్లము

భీమ - మునింద్రు లెతెంచిన ఎమ్మట నెమి జరిగినది ?

అర్జు - నేనారాత్రి వైజయంతమునశయనింప నార్యశినన్నఁ
గామించి తిరస్కృతయై నపుంసకుఁడవుకమ్మని శపించి
నది దాని నింద్రుం డజ్ఞాతవాసోపయోగ్యముగా
నపచరించె తదుపరిరాక్షస వధార్థంబరిగితి వారికినాకు
మహాసంగ్రామంబు జరిగినది అందువారునిలువలేక
మాయాపాటవంబుననంధకారంబుఁగల్పించిరి నేనును

శా కన్నుల్ గోకనదాప్త శౌణితఁగగర న్గాలాంతవేళాసము
త్పన్నాభధ్వనివోలెఁగరిరవ మొరప్పన్ గొప్పలింగచ్ఛటా
చ్ఛన్నాభ్రంబుగఁబూని పాశుపత మశ్రుత్రంబుం

బ్రయోగించియీ

మన్నీలందునుమాడి దేవగణ సరస్మాన్యుండవై వచ్చితిన్

894-8132

AC no: 5047

80

భీష్మ

పంచమాంకము

ధర్మ - ఆహా ! నీనాహసంబతి లోకము ఇంక రమ్మారామ
ప్రహదంబుల ముచిగి ఎత్తొత్తర్పణంబుఁ గావించెను
(అందఱు వొనలిపట్టి ధ్యానింతురు)

(వాండురాజు)

పాండు - కుమారులారా ! పంశపావనులారా ! మీఁత
భక్తిచే నెను మహాత్తమగతి నందితిని మీవంటి
పప్తులు గల్గినంగదా ఎతలకు త్తమగతులు, కుల
సన్నద్ధరణము ఘటిల్లుట

అందఱు - జయము జయము మహారాజా !

పాండు - కుమారులారా !

(భరతవాక్యము)

గీ కలుగుఁగావుత సకలసౌ శ ఖ్యములు మీకు
ధరణి వరియించుఁగాక సం శ తతము మిమ్ము
శత్రునిశ్చేషమగుఁగాత శ సత్వరిమ్ము
భారతావని కీర్తి సౌం శ పారుఁగాత !

(తెరవాలును)

ఇది పంచమాంకము

గద్య - ఇది శ్రీమత్కామాక్షీ కృపాకటాక్షు లబ్ధ సహజ
కవితావిలాస కట్టి భీమలింగాచారి నామధేయ ప్రణీ
తంబైన భిల్లఫల్గునీయంబను నాటకంబు సర్వంబు
నిర్వర్తితము

(మిత్రార్పణమస్తు)

